

Засновник: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць.

Головний редактор М. Закіров, д-р політ. наук, заввідділу політологічного аналізу.

Редакційна колегія: Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова.

Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, www.nbuviar.gov.ua.

Ідентифікатор медіа R30-01101

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 12 2026

ЗМІСТ

Коротко про головне

Зустріч у форматі G7 – Україна у Франції.....3

Відкриття першого кластера в переговорах
про вступ України і Молдови до ЄС.....4

В. Зеленський провів зустріч із президентами Євроради
та Єврокомісії.....5

Аналітика

Політичні акценти

Потіха А.
Зустріч В. Зеленського з лідерами Великої Британії,
Німеччини і Франції в Лондоні6

Аулін О.
Експертні оцінки візиту Президента України В. Зеленського
до Естонії.....13

Тарасенко Н. Українсько-польські відносини на тлі суперечки щодо питань історичної пам'яті: думки експертів.....	19
--	----

Наука – суспільству

Основні напрями діяльності НАН України.....	31
Сучасні дослідження та розробки академічної науки.....	39
Міжнародне співробітництво.....	47

Проблеми розвитку соціальних комунікацій

Горовий В. Розвиток бібліотечних технологій на етапі глобальної інформатизації.....	52
---	----

Коротко про головне

Зустріч у форматі G7 – Україна у Франції

Зміцнення української ППО, надання ліцензій на виробництво антибалістичних ракет і систем, енергетична підтримка та посилення тиску на Росію: у Франції відбулася зустріч у форматі G7 – Україна.

В Евіані Президент України В. Зеленський узяв участь у зустрічі у форматі G7 – Україна. На ній були присутні Президент Франції Е. Макрон, Прем'єр-міністр Великої Британії К. Стармер, голова Ради міністрів Італії Д. Мелоні, Прем'єр-міністр Канади М. Карні, Федеральний канцлер Німеччини Ф. Мерц, Президент США Д. Трамп, Прем'єр-міністр Японії С. Такаїчі, президент Європейської ради А. Кошта, президент Європейської комісії У. фон дер Ляєн.

«Пріоритети чіткі: збільшення кількості ракет ППО та надання ліцензій на їх виробництво, пакет підтримки на зиму та посилення тиску на Росію. Важливо, що США готові забезпечити backstop за цими напрямками роботи», – повідомив глава Української держави.

Лідери говорили про потреби української ППО: країни G7 працюватимуть над посиленням захисту України. В. Зеленський також обговорив із Президентом США можливість отримання ліцензій на виробництво відповідних антибалістичних систем і ракет. Команди обох країн над цим працюватимуть.

В. Зеленський продемонстрував фотографії наслідків російських ударів і як українські рятувальники ліквідовують пожежі. Лідери засудили удари по цивільній інфраструктурі, Києво-Печерській лаврі та людях. Е. Макрон повідомив, що Франція відбудує саркофаг на ЧАЕС. Крім того, Швейцарія готова допомогти з відбудовою Лаври.

«Всі вважають, що в будь-якому випадку треба зупинити війну. Це логічно. Всі вважають, що не бачать бажання з боку Росії, що вона грає в ігри. Мається на увазі, передусім Путін не хоче закінчувати, але треба змусити його. Передусім через санкції – це всі країни говорили», – зазначив Президент України.

В. Зеленський подякував Великій Британії, яка нещодавно зупинила танкер російського тіньового флоту. Решта країн G7 також планує впроваджувати відповідні кроки.

Ішлося також про енергетичну підтримку та додаткове фінансування для фізичного захисту об'єктів. Партнери погодилися підтримати Україну щодо потреб у дизелі, газі й бензині, якщо не закінчиться війна та буде дефіцит.

Усі країни G7 підтримують членство України у Європейському Союзі та визнають, що Україні відкрили перший переговорний кластер абсолютно справедливо, а у відкритті наступних кластерів немає жодних гальмувань

Відкриття першого кластера в переговорах про вступ України і Молдови до ЄС

«Одна з найсильніших відповідей, яку Європа може дати на російські атаки та постійні акти агресії, – прискорити наш процес вступу до ЄС», – наголосив В. Зеленський.

Під час Міжурядової конференції Європейського Союзу в Люксембурзі 15 червня країни ЄС одногосно ухвалили рішення відкрити перший із шести переговорних кластерів про вступ України та Молдови до Євросоюзу. Він називається «Основи» і в буквальному сенсі є основним кластером – стосується правосуддя, верховенства права та основоположних прав. Саме його відкриття означає початок реальних і предметних переговорів про вступ України до ЄС. За процедурою далі має відбутися відкриття ще п'яти кластерів: «Внутрішній ринок», «Конкурентоспроможність та інклюзивний розвиток», «Зелений порядок денний та сталі з'єднання», «Ресурси, сільське господарство та політика згуртованості» й «Зовнішні відносини». Україна вже цього місяця готова відкрити решту кластерів.

Україна заслужила право рухатися швидше на шляху до ЄС, і саме таке політичне рішення сьогодні потрібне Європі. Про це заявив Президент України В. Зеленський під час онлайн-звернення до учасників Міжурядової конференції Європейського Союзу з аеропорту Кишинєва дорогою на саміт G7. Глава держави наголосив, що сьогодні важкий день для України. Вночі Росія здійснила черговий масований удар по наших містах, є загиблі й багато поранених, значні руйнування та пожежі, російський дрон ударив по Києво-Печерській лаврі – християнській святині, історія якої сягає XI ст. Але водночас українці запам'ятають цей день завдяки рішенням, які сьогодні ухвалюються.

«Це рішення, які проводять ще одну чітку лінію між Європою і тупою диктатурою в Москві – диктатурою, яка хоче знищити нашу Європу й усе, що ми разом збудували. Те, що відбувається сьогодні – відкриття першого кластера в переговорах про вступ України та Молдови, – є чітким сигналом про те, що прогрес Європи не зупинити. Ми наполегливо працювали, щоб дійти до цього моменту», – зазначив В. Зеленський.

Президент зауважив, що Україна подала заявку на членство у ЄС разом із Молдовою і разом країни отримали кандидатський статус. «Ми вважаємо, що одна з найсильніших відповідей, яку Європа може дати на російські атаки та постійні акти агресії, – це прискорити наш процес вступу, прискорити відкриття кластерів. Часто складається враження, що нам завжди доводиться

боротися сильніше від інших, щоб рухатися вперед на нашому шляху до ЄС. Україна заслужила право рухатися швидше. І саме таке політичне рішення сьогодні потрібне Європі», – наголосив глава держави.

В. Зеленський переконаний, що відкриття всіх шести кластерів продемонструє чітку європейську відповідь на ескалацію атак з боку Росії та постійну відмову від переговорів. «Ми пропонували Путіну зустрітися в будь-якому місці, де можна було б ухвалити реальні рішення для завершення війни. Він не хоче. Ми обговорювали зі США та Францією можливість зустрічі з Росією на полях G7 за участю всіх демократичних держав. Путін не хоче. Учора ми обговорили з Президентом Трампом, що таку зустріч можна було б організувати у США у форматі, у якому Путіну було б значно складніше відмовити принаймні Президенту Трампу. І ми побачимо, що із цього вийде», – наголосив глава держави.

За словами В. Зеленського, якщо Росія відмовиться від переговорів і цього разу, потрібно посилити санкційний тиск. Саме додаткові санкції та прискорення вступу України й Молдови до Європейського Союзу є тими політичними рішеннями, які продемонструють рішучість і стійкість.

Також Президент подякував партнерам за готовність продовжувати підтримку української оборони як на двосторонньому рівні, так і через програму “PURL”.

«Хочу подякувати кожному з вас. Дякую всім лідерам. Дякую, Урсуло, Антонію. Дякую всім. І дякую кожному європейському серцю, яке знає: Європа переможе російську диктатуру. І, звісно, я вдячний кожному українцю, всім нашим людям, мільйонам українців, які захищають нашу країну, ставлять Росію на місце й досягають результатів, потрібних Україні, а отже, і результатів, потрібних Європі. Дякую!» – підсумував глава Української держави (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua>). – 2026. – 15.06).

В. Зеленський провів зустріч із президентами Євроради та Єврокомісії

Графік відкриття переговорних кластерів і реалізація фінансового пакета підтримки: В. Зеленський провів зустріч із президентами Євроради та Єврокомісії.

Президент України В. Зеленський провів зустріч із президентом Європейської ради А. Коштою та президентом Європейської комісії У. фон дер Ляєн.

Глава держави подякував Європейському Союзу за відкриття першого переговорного кластера для України та Молдови. Він назвав це важливим кроком підтримки нашої країни і водночас сильним та чітким сигналом Росії і її спробам роз'єднати Європу.

Лідери обговорили графік відкриття наступних п'яти кластерів і подальші кроки на шляху європейської інтеграції України. Ішлося й про реалізацію фінансового пакета підтримки та підготовку до надання першого траншу. Наша країна розраховує отримати кошти вже цього місяця та спрямувати їх на зміцнення захисту від російської агресії.

Окрема увага приділялася посиленню санкцій проти Росії. Лідери обговорили 21-й санкційний пакет Євросоюзу, спрямований на енергетичний сектор, торгівлю, фінансовий сектор і криптовалюту.

Крім того, Президент України та керівництво Євросоюзу обговорили дипломатичні зусилля для досягнення миру. Сторони погодилися, що Європа обов'язкового має бути представлена за столом переговорів. Глава Української держави наголосив, що, поки Росія має намір продовжувати війну, треба посилювати протиповітряну оборону України та працювати над узгодженням гарантій безпеки для нашої країни (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>). – 2026. – 16.06*).

Аналітика

Політичні акценти

А. Потіха, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Зустріч В. Зеленського з лідерами Великої Британії, Німеччини і Франції в Лондоні

Президент України В. Зеленський 7 червня в Лондоні провів зустріч із Прем'єр-міністром Великої Британії К. Стармером, Президентом Франції Е. Макроном і Федеральним канцлером Німеччини Ф. Мерцом у форматі Е3. Учасники зустрічі обговорили дипломатичну роботу щодо закінчення війни та досягнення миру. За підсумками зустрічі було підготовлено заяву про необхідність активізувати дипломатичні зусилля після паузи, яка виникла в переговорах. В. Зеленський наголосив, що Європа має бути за столом переговорів. Сторони говорили про те, у якому форматі Європа може бути представлена і яку роль можуть відіграти Велика Британія, Франція та Німеччина.

Президент України поінформував про ситуацію на фронті та нещодавні масовані ракетно-дронові атаки Росії по українських містах і громадах. «Вже п'ять місяців поспіль агресор втрачає вбитими та пораненими понад 30 тис. військових. Важливо, що наші оцінки збігаються з оцінками наших партнерів: Росія на полі бою не перемагає, і наші мідлстрайки та дипстрайки суттєво обмежують її можливість розширювати агресію», – зазначив Президент

України (URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/zelenskiy-povidomiv-pro-pidsumki-zustrichi-z-makronom-starmerom-ta-mercom-50614119.html>. 2026. 7.06).

Лідери Великої Британії, Франції та Німеччини засудили російські удари, зокрема із застосуванням балістичної ракети середньої дальності «Орешнік», та висловили співчуття через загибель українців унаслідок цих атак.

Окрему увагу було приділено актуальним потребам України в захисті критичної інфраструктури, передусім енергетичної. В. Зеленський наголосив, що основним пріоритетом є антибалістичні ракети, тому потрібні нові внески в програму “PURL” і пошук інших шляхів разом з партнерами для посилення захисту українського неба. Він акцентував увагу на важливості найскорішого надходження коштів з європейського пакета підтримки. Частина з них буде спрямовано на захист енергетики, що допоможе Україні підготуватися до зими.

Як інформують ЗМІ, лідери Великої Британії, Німеччини і Франції заявили, що підтримують пропозицію щодо проведення прямих переговорів між Президентом України В. Зеленським та президентом Росії Путіним з метою досягнення перемир'я за участі Європи. У спільній заяві після зустрічі в Лондоні Прем'єр-міністр Великої Британії, канцлер Німеччини та Президент Франції наголосили, що вони високо оцінюють заклик В. Зеленського до припинення війни та підтримують пропозицію щодо прямого діалогу між Україною та Росією за активної участі США і Європи (URL: <https://www.dw.com/uk/evrotrijka-pidtrimue-provedenna-pramih-peremovin-miz-zelenskim-i-putinim/a-77452216>. 2026. 7.06).

За підсумками зустрічі вони опублікували заяву, у якій окреслили умови для завершення війни Росії проти України. Заяву опублікували на офіційному сайті уряду Великої Британії:

– перший пункт документа вимагає від Путіна негайно погодитися на повне припинення вогню;

– другий пункт передбачає, що відправною точкою для переговорів має стати нинішня лінія фронту, водночас міжнародні кордони не можуть змінюватися силою, а Україна зберігає суверенне право самостійно обирати безпекові угоди та союзи. Це формулювання прямо суперечить позиції адміністрації Д. Трампа, яка раніше відкинула перспективу вступу України до НАТО з огляду на позицію Москви;

– третій пункт передбачає «надійні та юридично зобов'язальні» гарантії безпеки для України з моменту набуття перемир'ям чинності, зокрема розгортання багатонаціональних сил Multinational Force Ukraine. Як зазначили лідери, ці зобов'язання спираються на домовленості, досягнуті в Берліні в грудні 2025 р. та в Парижі в січні 2026 р.;

– за четвертим пунктом, російські активи залишаються замороженими доти, доки Росія не припинить війну проти України та не відшкодує завдані збитки;

– п'ятий пункт вимагає, щоб європейські інтереси безпеки були захищені в будь-якій угоді, а рішення, що стосуються ЄС і НАТО, ухвалювалися за згодою країн-членів та союзників по Альянсу (URL: https://amoledo.com/uk-ua/news/56491-2392-starmer-makron-merc-i-zelenskiy-nazvali-pyat-umov-miru-z-rosiieyu?utm_source=ukr.net. 2026. 8.06).

Лідери Франції, Німеччини і Великої Британії також обговорили, як використати майбутній саміт G7 в Евіані, наступну зустріч «Коаліції охочих» та саміт НАТО в Анкарі для найкращої координації подальшої підтримки України на основі її пріоритетних потреб, враховуючи подальший тиск на воєнну економіку Росії і збільшення обіцянок щодо військової та оборонної підтримки України на саміті НАТО. Лідери наголосили на нагальній необхідності збільшення виробництва ракет-перехоплювачів і спільної розробки протиракетної оборони й засобів глибокого удару, а також підтримки майбутньої стійкості Збройних сил України.

Президент України акцентував увагу на необхідності завершення війни. І першим кроком на цьому шляху має бути припинення бойових дій. За його словами, саме повне та безумовне припинення вогню є першим і ключовим кроком на шляху до мирного врегулювання. «Лише за таких умов можливий змістовний переговорний процес між сторонами», – наголосив В. Зеленський.

За його словами, будь-які дипломатичні ініціативи втрачають сенс, якщо одночасно тривають ракетні удари, атаки безпілотників і бойові дії на фронті. В. Зеленський переконаний, що припинення вогню має стати не тимчасовим маневром, а першим практичним доказом готовності Росії рухатися до політичного врегулювання. «Саме тому Україна пропонує розпочати переговори лише після створення умов, які дозволять зупинити загибель людей і стабілізувати ситуацію на полі бою», – підкреслив глава держави (URL: <https://aspi.com.ua/news/politika/zelenskiy-nazvav-pershiy-krok-do-miru-prezident-ukraini-vimagae-povnogo-pripinennya#gsc.tab=0>. 2026. 10.06).

Він також наголосив, що Київ залишається відкритим до дипломатичного діалогу на нейтральному міжнародному майданчику з участю партнерів і гарантів безпеки. На його переконання, переговорний процес повинен супроводжуватися гуманітарними кроками, зокрема обмінами полонених та поверненням цивільних осіб. Водночас українська сторона очікує від Москви конкретних дій, а не лише заяв про готовність до миру.

Під час свого візиту до Великої Британії В. Зеленський мав зустріч із королем Великої Британії Чарльзом III, про це обидві сторони повідомили 8 червня. Зустріч відбулася після переговорів Президента України з Прем'єр-міністром Великої Британії К. Стармером та іншими європейськими лідерами в Лондоні.

В. Зеленський заявив, що мав, «як завжди, хорошу аудієнцію». «Дякую Його Величності, народові та всьому Сполученому Королівству за непохитну підтримку наших людей», – додав він. Пресслужба короля повідомила без деталей, що Президент України відвідав Чарльза у Віндзорському замку (URL:

<https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelensky-zustrich-korol-brytanii/33776083.html>. 2026. 8.06).

В. Зеленський заявив, що хотів би запросити британського короля Чарльза III в Україну, і сподівається на його візит до Києва, якщо дозволить безпекова ситуація. «Україна любить Його Величність. Я дуже хотів би запросити його до Києва. Можливо, цього року. Я не знаю з точки зору безпеки, але, звичайно, ми хочемо його побачити», – заявив Президент України.

За інформацією ЗМІ, Чарльз III є прихильником України і виступає на підтримку українського народу. Зокрема, Король Великої Британії у своєму виступі на відкритті нової сесії парламенту у Вестмінстерському палаці згадав Україну та наголосив на важливості її підтримки. Текст промови монарха опубліковано на сайті британського уряду. Чарльз пообіцяв, що британський уряд продовжить проводити зовнішню політику, виходячи з «тверезої оцінки національних інтересів». «Він [уряд] буде і надалі надавати незмінну підтримку мужньому народу України, який бореться на передовій боротьби за свободу», – заявив король.

Під час державного візиту до США наприкінці квітня король Чарльз III виступив перед Конгресом і, зокрема, закликав до рішучої підтримки України (URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/charlz-iii-zayaviv-pro-pidtrimku-ukrajini-vistup-u-parlamenti-britaniji-50607761.html>. 2026. 14.05).

Зустріч лідерів Великої Британії, Німеччини, Франції та України експерти, політики й спостерігачі оцінюють по-різному: з оптимізмом і без. Зокрема, верховна представниця ЄС з питань зовнішньої політики і безпеки К. Каллас у цьому контексті зазначила: «Ми маємо зробити все, щоб Росія та Україна говорили одна з одною, тому що зрештою вони мають домовитися. Водночас ми також повинні пам'ятати про наші ключові європейські інтереси у сфері безпеки».

К. Каллас пояснила, що питання, які стосуються ЄС, – це можливе послаблення санкцій чи розморожування російських активів. Також додала, що минулого тижня країни-члени ЄС уже провели окрему дискусію щодо своїх вимог до Росії. «Тому нам також потрібно бачити повагу до ключових європейських безпекових інтересів. І в тих п'яти пунктах, які також просувала “коаліція трьох“, згадуються ключові європейські безпекові інтереси», – зазначила К. Каллас (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/33775075.html>. 2026. 8.06).

За її словами, наразі не видно прямої готовності Росії до переговорів. «Ми бачимо ескалацію їхніх атак. Вони мають спочатку погодитися на припинення вогню та сісти за стіл переговорів. Але водночас ми бачимо певний рух усередині Росії – там не всі задоволені продовженням цієї війни. Саме тому нам потрібно посилювати тиск», – заявила К. Каллас. При цьому вона наголосила, що Європі потрібне «стратегічне терпіння». «Ми не є тими, хто просить про переговори – Росія має говорити з нами, якщо вона хоче

завершити цю війну. І почати потрібно з припинення вогню», – запевнила К. Каллас.

Натомість Прем'єр-міністр Польщі Д. Туск обурився тим, що його країну не запросили до участі в саміті лідерів Великої Британії, Франції, Німеччини та України в Лондоні. Прем'єр Польщі заявив, що Польща не поважатиме рішень, до обговорення яких її не залучають, маючи на увазі переговори щодо війни в Україні. Про це Д. Туск заявив канцлеру Німеччини Ф. Мерцу під час телефонної розмови. «Сьогодні вранці я мав довгу розмову з канцлером Мерцем, який пояснив свої мотиви та детально представив перебіг переговорів у Лондоні. Я сказав, що з точки зору Польщі ми не будемо поважати жодних угод, у яких Польща не бере участі, тобто вони не будуть для нас обов'язковими, а Польща є абсолютно необхідною ланкою для серйозних дискусій щодо майбутнього України та регіону», – наголосив глава польського уряду (URL: <https://www.euointegration.com.ua/news/2026/06/9/7239355>. 2026. 9.06).

Він заявив, що також розмовляв з Прем'єр-міністром Італії Д. Мелоні, яка «не в захваті від існування такого формату, як ЕЗ». За його словами, найближчими днями буде організовано зустріч у форматі «п'ятірки» з участю Польщі та Італії. «Проблема в тому, що коли є “трійка”, ми сердимось, й італійці також сердиті. Коли є “п'ятірка”, іспанці кажуть: “Зачекайте хвилинку, ми ж також велика європейська країна”. Коли ми зустрічаємось у звичайному форматі Європейського Союзу, 27 країн, очевидно, що швидкого рішення дуже важко досягти, бо потрібна однотайність», – пояснив він.

Він вважає, що Польща має бути присутня там, де це «необхідно й потрібно». За словами Д. Туска, нині триває «заплутана гра великих держав та амбітних країн, таких як Польща, які відіграють ключову роль, але не завжди запрошуються на різні зустрічі».

Український дипломат і політик Р. Безсмертний також вважає, що в зустрічі в Лондоні мали брати участь представники й інших країн. «Однак є один нюанс. Через добу постає питання: а чому не чотири? Або навіть чому не п'ять? Чому не було Дж. Мелоні? Хтось скаже, що це була чоловіча розмова. Але справа не в цьому. Вона розуміла, що збирається команда, яка, якщо не проти Трампа, то принаймні не разом із ним. Попри всі компліменти Трампа на її адресу, вона розуміє: рвати з Вашингтоном не можна. Тут дуже тонка межа. Можливо, вона й була б готова дистанціюватися від Трампа, але не від Сполучених Штатів. Сьогодні ж ці поняття дедалі більше ототожнюються. Тому її там не було», – зазначив політик.

На його думку, треба розуміти, що її вплив на ситуацію дуже значний. Вона може говорити що завгодно, але це єдина людина серед них, яка діє відповідно до своїх заяв. «Якщо вона каже, що робитиме так – вона так і робить. Інші можуть хитатися», – підкреслив Р. Безсмертний (URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/pislya-kilkoh-chutlivih-pomilok->

ukraini-korol-britanii-ryatue-situatsiyu-intervyu-z-bezsmertnim.htm#goog_rewarded. 2026. 11.06).

Разом з тим він погоджується, що зустріч «євротрійки» та України в Лондоні свідчить, що Європа поступово переходить від політики реагування до формування власних правил завершення війни. Фактично йдеться про спробу європейських столиць окреслити рамки майбутніх переговорів і показати Москві, що будь-який мирний процес більше не розглядатиметься виключно через призму російських вимог. «Щодо Лондона, то я гарантую вам, що це була поїздка для того, щоб порозумітися, роз'яснити, що насправді відбувалося і чого намагався досягти Київ, а конкретно Зеленський, усіма цими кроками. По суті, це було порушенням головного принципу, про який ми з вами постійно говорили: Київ має координувати свою роботу з Європою. І неправильно витлумачена заява Рубіо про те, що “у переговорах настала пауза і хто хоче, може чим зайнятися”, спричинила абсолютно помилкові кроки команди Зеленського. Лише завдяки листу і зустрічі в Лондоні ситуацію вдалося втримати під контролем», – вважає Р. Безсмертний.

За його словами, є деякі реперні точки, які ніби незначні, але вони свідчать, що саме так усе й було. Це зустріч із королем. «Я вже десятки разів говорив: королі й Папа Римський – це фігури, які в найкращих випадках втручаються у складні ситуації. Подумайте: четверта зустріч. Що вони – друзі? Що вони чимось один одному зобов'язані? Насправді такі зустрічі іноді рятують від повної катастрофи. Ситуація почала розвиватися дуже тривожно. Спочатку помилка з контактом із Москвою, потім помилка у відносинах із Варшавою. І тут уже не обійшлося без прохання про допомогу. У європейців у межах загального процесу з'явилися п'ять-шість пунктів. Насправді їх шість, але чомусь говорять лише про п'ять. Шостий пункт – подолання дефіциту та нестачі певних видів озброєння. І далі – налагодження контакту з Варшавою», – заявив дипломат.

На його переконання, після зустрічі трьох європейських лідерів з В. Зеленським обговорення важливих проблем відбуватиметься в розширеному форматі. «Власне навіть у Лондоні там же постійно повторюється при трактуванні цих пунктів, що тільки за погодження з партнерами з НАТО. І погодження – це малися на увазі США, не інакше. І, на мою думку, у G7 пройде обговорення багатьох із цих речей. В Анкарі на саміті НАТО вже будуть просто поставлено крапки. Особливо, я думаю, що в питаннях додаткового постачання зброї до України, наступне розширення виробництва в Європі, а не в Сполучених Штатах Америки. Бо там дещо лукавлять, коли говорять, що Трамп наполягає на розширенні виробництва», – наголосив політик.

М. Золкіна, голова напряму «Регіональна безпека та дослідження конфліктів», дослідниця Лондонської школи економіки й політичних наук заявила, що зустріч в Лондоні розцінює як важливу подію. За її словами, зустріч лідерів Німеччини, Франції і Великої Британії з Президентом України

лише на перший погляд не була проривною. Насправді, вона фіксує новий статус-кво, створює умови для нового формату, якщо не переговорів, то консультацій і точно матиме вплив на взаємовідносини між країнами-учасницями європейської коаліції на підтримку України. «Так, весь 2025 р. було очевидно, що колективній Європі бракує законного місця за столом консультацій і перемовин, де європейці забезпечували тил Україні, але повноцінними учасниками процесу не були. Коли ж американський інтерес перемовинами займатися різко пішов на спад, стало зрозуміло, що повноцінно бути модераторами в російсько-українських консультаціях і переговорах Європі не так вже і вигідно. А от що точно вигідно – і Європі загалом, і Україні зокрема, – то це мати спільну позицію, спільну рамку», – зазначила М. Золкіна (URL: <https://dif.org.ua/article/evrotriyka-ukraina-noviy-status-kvo-mariya-zolkina>. 2026. 9.06).

Політичний оглядач О. Радчук зустріч у Лондоні назвав дуже важливою подією. «Ми спостерігаємо своєрідний історичний перехід. Якщо в останні роки і Україна, яка пережила повномасштабне вторгнення, і весь дипломатичний процес значною мірою спиралися на США, які намагалися виступати модератором цього процесу, то зараз ми бачимо, що США фактично повністю вийшли з нього. Тепер цим процесом займається Європа. І вже видно, що саме три держави – Франція, Німеччина та Велика Британія – будуть головними дійовими особами на цьому дипломатичному треку, який нині намагається активізувати Україна», – зазначив експерт.

Він наголосив, що є ще один дуже важливий момент щодо зустрічі в Лондоні. Так званий формат «ЕЗ», на якому акцентував увагу В. Зеленський, пов'язаний із зусиллями союзників у питанні ППО. Ідеться насамперед про протидію балістичним ракетам та іншим засобам ураження, для перехоплення яких нам бракує ресурсів. При цьому експерт звертає увагу, що європейські лідери підтримали В. Зеленського в цьому питанні, але ми не чуємо конкретних заяв про те, хто саме постачатиме нам необхідні ракети. Як відомо, такі ракети є в США для систем «Patriot».

Водночас, за словами О. Радчука, політичного оглядача, обнадійливим є те, що західні партнери активізують підтримку України в її намаганні зберегти суверенітет. «Одним з результатів цієї зустрічі стало підтвердження того, що Україна в разі мирних переговорів повинна самостійно визначати свій зовнішньополітичний курс, включно з участю в різних оборонних союзах», – підкреслив він (URL: <https://uatv.ua/uk/vid-sanktsij-do-droniv-nova-strategiya-prymusu-rosiyi-do-myru-v-otsinkah-ekspertiv>. 2026. 10.06).

Щоправда, Україна має бути готова до складного процесу щодо вступу до НАТО. «Не виключено, що питання вступу України до НАТО буде окремо обумовлене в межах можливих мирних переговорів. Наприклад, його реалізація може бути відкладена в часі. Подібні ідеї вже обговорювалися під час попередніх переговорних раундів з РФ», – наголосив О. Радчук.

У свою чергу С. Желіховський, кандидат політичних наук, експерт-міжнародник, вважає, що Лондонський саміт став, мабуть, найважливішою європейською дипломатичною ініціативою останніх місяців, особливо якщо говорити про українське питання. «Президент України, Прем'єр-міністр Великої Британії, канцлер ФРН і Президент Франції вперше настільки чітко сформулювали спільну європейську позицію щодо умов завершення війни. Важливо розуміти, що йдеться не лише про п'ять пунктів, які були погоджені лідерами. Фактично Європа запропонувала власну рамку майбутніх переговорів, яка помітно відрізняється від російської концепції заморожування конфлікту на умовах Москви», – зазначив С. Желіховський.

Він сподівається, що під час найближчих зустрічей обговорюватиметься питання про те, наскільки Європа готова бути залученою саме до переговорного процесу. Також опрацьовуватимуться варіанти того, хто може представляти Європу, у якому форматі вона може бути присутньою за столом переговорів і які питання необхідно порушувати в межах переговорного порядку денного.

У цілому ж експерти оцінюють візит Президента України до Великої Британії як стратегічно важливий сигнал. Вони розглядають проведені зустрічі як свідчення того, що Європа бере на себе ініціативу в координації військової допомоги та шукає дипломатичні шляхи припинення війни, зберігаючи при цьому сильні позиції України. Важливим завданням є посилення ППО і військової підтримки. Міжнародні оглядачі сходяться на думці, що головною практичною метою зустрічей є прискорення передачі Україні критично важливих систем протиповітряної оборони. Британія та європейські лідери відіграють тут роль локомотива.

О. Аулін, ст. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Експертні оцінки візиту Президента України до Естонії

Сучасний етап російсько-української війни став тривалим протистоянням на виснаження, де стабільна зовнішня підтримка є життєво важливою для України. Оскільки традиційні європейські механізми часто виявляються бюрократизованими й залежними від внутрішньої політики Заходу, особливого значення набувають гнучкі регіональні альянси. Найбільш динамічним ядром такої допомоги у ЄС і НАТО стала Нордично-Балтійська вісімка (NB8). Саміт у Таллінні за участю Президента України В. Зеленського маркував інституціоналізацію цього партнерства. Позиція країн NB8 зумовлена розумінням, що поразка України здатна перетворити Балто-Скандинавський простір на наступну ціль російської експансії.

Консолідація зусиль України та країн NB8 у поточних медійних дискурсах часто трактується як ситуативна реакція на кризу 2022 р. Проте

ретроспективний аналіз свідчить про протилежне: геополітичне тяжіння між Балтійським і Чорноморським регіонами є історичною константою, а нинішнє зближення – це логічне відновлення природної архітектури безпеки європейського континенту. Взаємозалежність цих двох просторів корінням сягає вглиб віків, формуючи стійкі цивілізаційні й стратегічні зв'язки.

Першоосною формування Балто-Чорноморського простору став транс'європейський військово-торговельний маршрут «із варяг у греки», який не просто зв'язав Скандинавію з Візантією, а й заклав державницькі, культурні й технологічні підвалини Київської Русі. У пізніші історичні епохи балтійський вектор став ключовим для української козацької дипломатії. Розуміючи екзистенційну загрозу з боку експансивної політики Московського царства, українські гетьмани послідовно шукали союзників на півночі. Найбільш виразно цей концепт проявився в зовнішній політиці Б. Хмельницького під час укладання альянсу зі Швецією, а згодом – у стратегічних союзах І. Мазепи та П. Орлика. Для ранньомодерної української держави шведська корона та балтійські народи були природними партнерами у прагненні обмежити імперські амбіції Сходу.

Нового імпульсу й теоретичного осмислення ідея Балто-Чорноморської інтеграції набула на початку ХХ ст., під час розпаду імперій. Українська Народна Республіка (УНР) та новоутворені балтійські держави – Естонія, Латвія і Литва – опинилися в ідентичних геополітичних умовах, виборюючи незалежність у жорстокій боротьбі проти більшовицької навали 1918–1920 рр. Саме тоді українські мислителі та політичні діячі, зокрема Ю. Липа, сформулювали концепцію Чорноморського простору та осі «Північ – Південь». Проекти Балто-Чорноморського союзу того часу, що обговорювалися на міжнародних конференціях (зокрема на Булдурській 1920 р.), пропонували створення оборонного валу від Балтики до Чорного моря. Попрацювавши як прообраз сучасної регіональної безпекової архітектури, ці концепції зафіксували спільність стратегічної долі народів регіону (URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/8287/1/30.pdf>).

Крім чистої геополітики, надважливу роль у поглибленні нинішнього партнерства відіграє спільна історична пам'ять. На відміну від країн Західної Європи, Естонія, інші країни Балтії та Фінляндія мають унікальний досвід безпосереднього зіткнення з російським і радянським імперіалізмом. Спільна трагедія окупації, примусові депортації еліти, штучні голодомори й політика русифікації сформували в цих народів тотожний код сприйняття загроз. У ХХІ ст. відбулася якісна трансформація концепту «Міжмор'я». Завдяки тиску нових викликів первинна ідея геополітичного буфера еволюціонувала в прагматичний формат «Україна + NB8», де історичне тяжіння переросло у військово-промислову необхідність (URL: <https://www.united-ukraine.org/post/baltic-blacksea-union-from-theory-to-practice-petro-oleschuk>).

Робочий візит Президента України до Естонії та його участь у саміті NB8 продемонстрували перехід регіональної дипломатії від координації термінової

гуманітарної і технічної допомоги до стратегічного оборонного планування. Саміт у Таллінні став майданчиком, де було зафіксовано нову модель взаємодії, орієнтовану на тривалу системну протидію російській експансії. Порядок денний переговорів та ухвалені рішення чітко розподілилися за трьома взаємопов'язаними векторами: дипломатичним, оборонно-промисловим і фінансово-економічним.

На дипломатичному треку ключовим завданням координації в межах України та NB8 стало формування єдиного фронту напередодні найважливіших міжнародних форумів, зокрема самітів Європейського Союзу й НАТО. Країни Північної Європи та Балтії традиційно виступають найбільш послідовними адвокатами інтеграції Києва до євроатлантичних структур. Під час зустрічі лідери «вісімки» узгодили спільні кроки щодо наближення України до повноправного членства в Альянсі, фокусуючись на знятті штучних політичних обмежень і прискоренні процедур. Особливого значення набула координація дій навколо реалізації української Формули миру, де кожна з країн NB8 взяла на себе лідерство у конкретних сегментах – від забезпечення радіаційної та ядерної безпеки (де ключову експертну роль відіграють Фінляндія й Швеція) до відновлення справедливості й притягнення агресора до відповідальності (URL: <https://news.err.ee/1610051779/estonia-ukraine-stop-short-of-signing-drone-deal-after-zelenskyy-visit>).

Найбільших змін зазнав оборонно-промисловий вимір співпраці. Замість застарілої та обмеженої моделі «донор – реципієнт», яка вичерпує свої можливості через вимивання радянських і дефіцит західних складських запасів озброєння, сторони переходять до парадигми «матричного інтегратора» оборонних технологій. Ця модель передбачає глибоке поєднання капіталу, індустріальних потужностей та цифрових розробок країн NB8 із унікальним, здобутим безпосередньо на полі бою, досвідом Збройних сил України. Головним практичним результатом у цьому контексті стали домовленості про розширення прямих інвестицій північноєвропейських держав в український оборонно-промисловий комплекс. Пріоритет зміщено на фінансування виробництва безпілотних літальних апаратів, систем радіоелектронної боротьби (РЕБ) і безпілотних морських комплексів безпосередньо всередині України. Це дасть змогу істотно скоротити логістичне плече, адаптувати технології до змін тактики ворога в режимі реального часу та обходити бюрократичні обмеження щодо експорту зброї.

Фінансово-економічний вектор візиту ознаменувався створенням прецеденту, який має стати прикладом для решти західного світу. Естонія, а слідом за нею й інші учасники NB8 запропонували спільні дії в межах довгострокової стратегії фінансової підтримки України. Замість щорічних дискусій у парламентах щодо виділення чергових пакетів допомоги, йдеться про впровадження в практику спрямування державами регіону фіксованого відсотка від власного валового внутрішнього продукту (ВВП) на військові потреби України щорічно протягом середньострокової перспективи. Такий

підхід руйнує розрахунки Кремля на «політичну втому» Заходу, оскільки інтегрує видатки на безпеку України безпосередньо в оборонні бюджети та стратегічне планування країн Північної Європи та Балтії (URL: <https://news.err.ee/1610053675/lihtsad-uudised-12-juunil>).

Практичний вимір і політичну філософію нової моделі взаємодії український Президент деталізував під час спільної пресконференції з Президентом Естонії А. Карісом у Таллінні 9 червня 2026 р. Характеризуючи формат «Україна + NB8» як один із найбільш змістовних і принципових, Глава української держави окреслив три магістральні завдання, що мають визначити геополітичну динаміку літа 2026 р. в контексті майбутніх самітів ЄС, G7 та НАТО.

1. Стратегічна дипломатія: на тлі значних втрат РФ і далекобійних ударів по її тилу, В. Зеленський закликав вивести Росію на дипломатичний трек. Президент наголосив, що Європа повинна мати сильний, суб'єктний голос у цих перемовинах.

2. Посилення ППО: пріоритетом двостороннього порядку денного залишається захист неба, зокрема залучення внесків до програми PURL та постачання антибалістичних систем. Це дасть змогу не лише закрити критичні вразливості в українському повітряному просторі, а й синхронізувати національні спроможності із регіональною системою раннього попередження та протиракетної оборони країн Північної Європи і Балтії, створюючи єдиний безпековий контур на східному фланзі.

3. Євроінтеграція та санкції: В. Зеленський закликав керівництво ЄС відкрити переговори кластери щодо членства України вже влітку, ухвалити 21-й пакет санкцій та заблокувати російський «тіньовий флот» в акваторіях Балтійського й Північного морів (URL: <https://www.president.gov.ua/news/zayava-prezidenta-ukrayini-pid-chas-spilnogo-z-prezidentom-e-104829>).

Такий розвиток подій викликав жваве обговорення у вітчизняних і закордонних експертних, політичних і медійних колах. Результати та латентний потенціал візиту стали предметом аналізу провідних think tanks. Експертні дискусії зосередилися навколо декількох ключових вузлів: інституціоналізації військової допомоги, лобістського потенціалу регіонального субблоку в НАТО та формування нової логістичної й безпекової реальності в басейні Балтійського моря.

Із цього приводу М. Салу, естонський аналітик із видання “Postimees”, зазначає, що під час цієї зустрічі відбулася символічна зміна ролей: якщо раніше Естонія виступала виключно в ролі сторони, що просить за Україну на міжнародній арені, то тепер Київ сам привозить бачення глобальної безпеки. Зокрема, у Таллінні В. Зеленський окреслив потенційну роль єдиної Європи у майбутніх переговорах із Росією, продемонструвавши стриманий, але чіткий оптимізм – українське керівництво відчуває появу важливого «вікна можливостей». Рівень взаєморозуміння між країнами досяг того рівня, коли

під час двосторонніх зустрічей навіть важко розмежувати, що саме кожна зі сторін отримала чи запропонувала – їхні позиції збігаються апіорі. Києву немає потреби переконувати Таллінн у необхідності розширення ЄС і НАТО, посилення санкцій чи продовження допомоги. Тут панує абсолютна стратегічна синхронність (URL: <https://rus.postimees.ee/8487720/analiz-estoniya-poluchila-ot-vizita-vladimira-zelenskogo-dve-veshchi>).

Цей вектор аналізу підтримує й українське аналітичне середовище. Як зазначає оглядачка «Європейської правди» І. Костіна, ретранслюючи консолідовану позицію вітчизняної експертної спільноти, взаємодію у форматі «Україна – NB8» доцільно розглядати як одну з найбільш ефективних регіональних платформ підтримки Києва. Ключова цінність цієї конфігурації полягає у безпрецедентному рівні геополітичної єдності її учасників щодо протидії експансіоністському курсу РФ. Підсумки червневого саміту, де столиці «Північно-балтійської вісімки» однотайно висловилися за невідкладне відкриття всіх переговорних кластерів щодо членства України у ЄС, стали черговою верифікацією зазначеної солідарності (URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2026/06/9/7239364/>).

Зі свого боку українські фахівці з питань міжнародної безпеки розглядають NB8 як взірцеву й одну з найбільш впливових груп усередині євроатлантичної коаліції. Вказаний регіональний кластер традиційно належить до авангарду держав, які послідовно виступають за розширення номенклатури озброєнь для ЗСУ та мінімізацію будь-яких обмежень на їхнє застосування. На думку вітчизняних аналітиків, узгоджена й безкомпромісна позиція цих столиць часто відіграє роль катализатора внутрішньонатівських дискусій, формуючи динамічний орієнтир для решти союзників. У такому контексті субрегіональна група дедалі частіше позиціонується як інноваційний центр проектування майбутніх контурів трансатлантичної архітектури безпеки.

Цей підхід поділяють і закордонні дослідники. Фахівці провідних північноєвропейських інститутів, зокрема Міжнародного центру оборони та безпеки (ICDS, Таллінн), розглядають дипломатичну та військову активність українського лідера через призму кардинальної зміни стратегічного балансу сил. Після офіційного вступу Фінляндії та Швеції до НАТО Балтійське море фактично набуло статусу «внутрішнього озера» Альянсу. У такій геополітичній парадигмі європейські експерти висувують концептуальну тезу: стабільність зазначеного водного простору тепер нерозривно пов'язана з безпекою Чорноморського басейну. Україна у цій схемі є критично важливим південним флангом єдиного оборонного периметра, що бере на себе основний тягар стримування російських сухопутних сил (URL: <https://icds.ee/en>).

Водночас скандинавські та балтійські аналітики висловлюють низку тверезих застережень. По-перше, вони вказують на серйозні логістичні виклики. Оскільки Сувальський коридор залишається потенційно вразливою точкою, забезпечення безперебійного військово-технічного та промислового

обміну між Україною та NB8 потребує розвитку альтернативних, глибоко інтегрованих транспортних маршрутів через Польщу та Румунію. По-друге, експерти застерігають від загрози асиметричних і гібридних дій з боку Кремля. Зафіксовано зростання інтенсивності кібератак на критичну інфраструктуру Естонії, диверсій на підводних кабелях і газопроводах у Балтійському морі, а також спроб штучного створення міграційних криз на кордонах Фінляндії. На думку аналітиків ICDS, ці акції є прямою помстою Москви за проактивну роль регіону в підтримці України (URL: <https://ccdcoe.org>).

Важливим дискусійним треком став аналіз дипломатичної синергії між Києвом та країнами NB8 на глобальній арені. Попри те, що держави Північної Європи є частиною умовного «колективного Заходу», вони володіють унікальним і авторитетним дипломатичним ресурсом. Зокрема, Норвегія та Швеція мають багаторічну репутацію нейтральних посередників та значні програми гуманітарного розвитку у країнах Африки, Азії та Латинської Америки. К. Маненков із Associated Press та інші експерти з міжнародних відносин підкреслюють, що під час саміту в Таллінні було досягнуто домовленостей про використання цих каналів для просування української Формули миру серед держав Глобального Півдня. Країни NB8 можуть бути інтерпретаторами українських безпекових ініціатив для тих регіонів світу, які традиційно з недовірою ставляться до геополітичних кроків Вашингтона чи Брюсселя. Така координація дає змогу розширити міжнародну коаліцію, переводячи її з регіонального європейського виміру на глобальний рівень (URL: <https://apnews.com/article/war-russia-ukraine-estonia-zelenskyu-c339c8b654796febf193ac82a4920a51>).

Отже, робочий візит Президента України В. Зеленського до Естонії та участь у саміті Нордично-Балтійської вісімки стали чітким свідченням зрілості та прагматизму українського зовнішньополітичного курсу на північноєвропейському напрямку. Результати переговорів підтвердили, що взаємодія у форматі «Україна – NB8» виходить за межі ситуативного антикризового менеджменту та перетворюється на системне, довгострокове партнерство, яке передбачає чіткі юридичні та фінансові зобов'язання сторін.

Сьогодні союз України та держав NB8 – це вже не тимчасовий кон'юнктурний альянс, а логічне повернення до історичної константи Балто-Чорноморського простору. Геополітична реальність XXI ст. доводить неподільність безпеки між Києвом, Таллінном, Стокгольмом та Гельсінкі. Ефективний захист суверенітету України є дієвою гарантією стабільності та недоторканності кордонів усього Балто-Скандинавського регіону. Створення спільного технологічного оборонного периметра, юридичні й фінансові засади якого були зміцнені під час Таллінського саміту, формує нову, життєздатну модель колективної безпеки, здатну надійно захистити східний фланг європейської цивілізації.

Українсько-польські відносини на тлі суперечки щодо питань історичної пам'яті: думки експертів

Останній тиждень травня позначився загостренням у польсько-українських відносинах, спричиненим суперечкою щодо питань історичної пам'яті. Приводом до неї став Указ Президента України В. Зеленського від 26 травня про присвоєння Окремому центру Сил спеціальних операцій Збройних сил України «Північ» найменування «імені Героїв УПА». Таке рішення Президент України прийняв з метою «відновлення історичних традицій національного війська», утім у Польщі воно викликало різку реакцію політиків та урядовців.

Варто нагадати, що українсько-польські історичні суперечки тривають вже давно й не вимірюються лише реакцією на окремі висловлювання чи дії політиків. Волинська трагедія 1943–1944 рр. залишається одним із найболючіших епізодів для польського суспільства. У Польщі УПА часто асоціюється насамперед із злочинами проти цивільного населення. В Україні ж УПА сприймається як частина національно-визвольної боротьби проти тоталітарних режимів і насамперед проти російсько-радянського імперського проекту. Водночас, зважаючи на те що з початку повномасштабної війни Україна та Польща стали не просто сусідами, а країнами, економіка, логістика, безпека й інші сфери яких тісно переплетені, до того ж у польських містах живуть сотні тисяч українців, а голос Варшави є вагомою силою підтримки Києва у Європейському Союзі, підтримка добросусідських відносин між країнами має значення не лише для дипломатії, а й для фронту, економіки та мільйонів людських доль. Тож непорозуміння між Україною та Польщею викликало гостру реакцію в суспільствах обох країн та спричинило хвилю дискусій про історичну пам'ять, відповідальність політиків і майбутнє польсько-українського партнерства.

Президент Польщі К. Навроцький у відповідь запропонував позбавити В. Зеленського ордена Білого Орла, вищої державної нагороди Польщі, яку йому вручили у 2023 р., а віцеспікер Сейму К. Босак пішов ще далі: пригрозив блокувати вступ України до ЄС. Паралельно із цим польська сторона провела ряд дипломатичних контактів із представниками України. Державний секретар МЗС Польщі М. Босацький під час зустрічі з послом України В. Боднаром висловив «глибоке незадоволення» рішенням щодо назви підрозділу. Також тимчасовий повірений у справах Польщі в Києві П. Лукасевич обговорив це питання із заступником міністра закордонних справ України О. Міщенком.

Заяви К. Навроцького та К. Босака прозвучали демонстративно жорстко, що дало привід розцінювати їх як інструмент політичного тиску та привід для ультиматумів Україні з боку «правих» політичних сил, представниками яких є

ці політики. Теми так званої історичної справедливості, Волинської трагедії, УПА, польської допомоги українським біженцям польські «праві» періодично піднімають для підтримки інтересу їхніх виборців, подаючи їх як «захист польських інтересів» та «жорсткість» щодо України.

Цього разу для польської правої опозиції Указ В. Зеленського став чудовою можливістю наростити собі бали перед парламентськими виборами 2027 р. Невипадково одним із перших цей крок Президента України прокоментував П. Чарнек, один з найбільш антиукраїнських політиків у партії «Право і справедливість» («ПіС»). Саме він наразі є кандидатом від цієї політсили на посаду майбутнього прем'єр-міністра. «Важко назвати це інакше, ніж демонстрацією крайньої невдячності щодо народу, який від першого дня війни відкрив перед Україною свої кордони», – заявив він. Згодом у «ПіС» закликали до «жорсткого перегляду відносин із Києвом» (URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2026/06/1/7238736>).

Польський публіцист М. Кацевич вважає, що польська влада не могла залишити без реакції рішення В. Зеленського про надання одному з підрозділів найменування «імені Героїв УПА», і К. Навроцький її продемонстрував, заявивши про намір позбавити В. Зеленського Ордена Білого Орла. «Хоча сама втрата ордена може не мати великого значення для України, акт публічного позбавлення був би особистим ляпасом. І, як ми знаємо, Зеленський може бути неблаганним та надмірно емоційно реагувати в таких питаннях. Це питання сильно вплине на відносини між Україною та Польщею. Не в тому сенсі, що ми раптово припинимо нашу підтримку України. Однак це тимчасово скоротить кількість зустрічей на високому рівні, створивши багато неприємностей та взаємних звинувачень. Це певним чином вплине й на майбутню конференцію з відбудови України в Гданську», – попереджав журналіст (URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7858/Artykul/3696086,Від-історичних-суперечок-до-трудової-міграції-польські-ЗМІ-про-Україну>).

В українському МЗС назвали таку реакцію Варшави надто різкою. Речник відомства наголосив, що рішення мало суто внутрішній характер вшанування українських військових і жодним чином не мало на меті зачепити почуття польського суспільства. Київ нагадав, що для українців УПА символізує насамперед спротив імперській політиці Москви, а не ворожість до поляків, наголосивши, що Україна має право на власний пантеон боротьби за незалежність, але водночас не відмовляється від фахової розмови про складні сторінки минулого.

Прем'єр-міністр Польщі Д. Туск відреагував на ситуацію значно стриманіше й фактично попередив, що якщо українці та поляки сваритимуться через минуле, майбутнє виграє хтось інший, вочевидь Росія. На тлі дипломатичного напруження Д. Туск закликав лідерів держав не сваритися. Він публічно звернувся до Президента України В. Зеленського та Президента Польщі К. Навроцького із закликом провести пряму і відверту розмову на тлі загострення дискусії навколо присвоєння українському військовому

підрозділу почесного найменування «імені Героїв УПА». Відповідний допис глава польського уряду опублікував у соцмережі “X”. «Оскільки дипломатія не дала жодних результатів, я публічно звертаюся до президентів Навроцького та Зеленського до прямої та чесної розмови. Перш ніж емоції зруйнують нашу солідарність, яка народилася перед обличчям російської загрози. Співпраця відповідає інтересам наших держав і народів, а конфлікт – інтересам Москви», – написав Д. Туск.

Водночас, виступаючи після саміту ЄС – Західні Балкани в Чорногорії, Д. Туск зазначив, що «українська сторона сама призвела до цієї проблеми, тож нехай тепер шукає рішення. Наразі вся відповідальність на українській стороні, щоб якимось залагодити цей абсолютно непотрібний конфлікт історичних інтерпретацій», – заявив глава польського уряду ([URL: https://www.slovoidilo.ua/2026/06/06/novyna/polityka/vsya-vidpovidalnist-ukrayinskij-storoni-tusk-prokomentuvav-skandal-cherez-upa](https://www.slovoidilo.ua/2026/06/06/novyna/polityka/vsya-vidpovidalnist-ukrayinskij-storoni-tusk-prokomentuvav-skandal-cherez-upa)).

Прем'єр-міністр Польщі також прокоментував позицію Президента К. Навроцького, який раніше розкритикував рішення Києва та заявив про намір позбавити В. Зеленського найвищої польської державної нагороди – ордена Білого Орла. Прем'єр Польщі зазначив, що розуміє таку реакцію, хоча сам міг би діяти дещо інакше. За його словами, польське суспільство та влада залишаються єдиними в оцінці історичних подій, пов'язаних з діяльністю УПА.

Д. Туск наголосив, що Польща була одним із головних союзників України після початку повномасштабної війни та надала значну політичну, військову й гуманітарну підтримку. Водночас він заявив, що українська влада має враховувати чутливість історичних питань для поляків. «Я розумію, що українці можуть вшановувати тих, хто боровся проти радянського режиму. Але мені важко зрозуміти вшанування тих, хто вбивав поляків – найближчих союзників України», – зазначив Прем'єр-міністр Польщі.

Міністр оборони Польщі В. Косіняк-Камиш записав відеозвернення до українців та української влади із закликом переглянути рішення про присвоєння підрозділу ССО найменування «імені Героїв УПА». Своє звернення він опублікував у мережі “X”. Міністр оборони звернувся до Президента України В. Зеленського з проханням переглянути своє рішення, яке викликало суперечки в Польщі, наголосивши на неприйнятності героїзації УПА для поляків. «Пам'ять про жертв не може бути предметом політичного компромісу», – заявив польський посадовець.

Він додав, що Польща активно надає гуманітарну, військову, логістичну та політичну допомогу Україні з початку російського вторгнення, тому «дружба та добрі стосунки між нашими народами вимагають правди». «Тому я звертаюся до української влади з проханням переглянути це рішення та знайти спосіб вшанування сучасних українських солдатів, який не зашкодить пам'яті польських жертв», – наголосив він, заявивши також, що скасування цього рішення буде не приниженням України, а «жестом зрілості,

відповідальності та поваги» з боку Києва» (URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2026/06/5/7239086>).

Посилення негативних емоцій через рішення В. Зеленського не служить на користь ні Польщі, ні Україні. На цьому у свою чергу наголосив заступник міністра внутрішніх справ і адміністрації Ч. Мрочек. «Уже багато років після початку повномасштабної війни в Україні, а можливо, і раніше, але не в такому масштабі, триває агресивна політика Росії. Ідеться про акти диверсій і саботажу, спрямовані проти суспільств держав, які підтримують Україну, щоб змусити їх відмовитися від цієї підтримки. Якщо ми самі будемо діяти в такому дусі, реалізуючи цілі російської політики, це буде погано».

В інтересах Польщі є підтримання добрих відносин з Україною, а не загострення суперечок щодо історичної політики, заявив спікер Сейму Польщі та лідер «Нових лівих» В. Чажастий. Так він прокоментував ідею позбавлення Президента України В. Зеленського ордена Білого Орла у відповідь на його рішення про присвоєння військовому підрозділу найменування «імені Героїв УПА» (URL: <https://slawa.tv/93601148/spiker-polskiego-sejmu-v-interesah-polshchi-ne-zagostryuvati-superechki-z-ukranoyu>).

В. Чажастий звернув увагу на те, що в Польщі дедалі гучніше звучить антиукраїнська риторика, а в польсько-українських відносинах одним із ключових питань є історична політика. «Що з цим робити далі? Бо немає вільної Польщі без вільної України. Ця теза може комусь не подобатися, але вона правдива. Адже якщо Україна буде захоплена, наступною країною, яка буде атакована, буде або Молдова, або країни Балтії, або Польща. Остання мене цікавить найбільше. Тому життєвим інтересом Польщі є незалежність України. Життєвим інтересом Польщі є також вступ України до Європейського Союзу», – наголосив В. Чажастий.

Спікер Сейму Польщі наголосив, що потрібно відповісти на рішення В. Зеленського, проте не варто робити цього емоційно. Також він додав, що не рекомендує «непродуманих рішень», коментуючи ідею позбавлення Президента України ордена Білого Орла, про яку заявив Президент К. Навроцький.

В. Чажастий зазначив, що рішення щодо польсько-українських відносин треба ухвалювати з урахуванням довгострокової перспективи. Він додав, що Польща ніколи – після 1989 р. – не була так залежна від геополітичної ситуації, як сьогодні. Він зазначив, що найбільший вплив на події в Польщі має політика Президента США Д. Трампа та війна в Україні.

Віцепрем'єр, міністр закордонних справ Польщі Р. Сікорський заявив, що позбавлення Президента України ордена Білого Орла було б незрозумілим, зокрема якщо порівнювати його ситуацію з колишнім канцлером Німеччини Г. Шредером, який має нагороду попри зв'язки з Путіним. «Я особисто вважаю, що це буде дивно, якщо виявиться, що, якщо звзвити справу до живих, орден Білого Орла має колишній канцлер Німеччини Г. Шредер, який отримує гроші від Путіна, а не має його той, хто з Путіним воює», – додав

міністр (URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7856/Artykul/3696010>, Глава-МЗС-Польщі-позбавлення-Зеленського-Ордену-Білого-Орла-було-б-незрозумілим-кроком).

Водночас колишній очільник Міністерства закордонних справ Польщі Я. Чапутович переконаний, що засідання Капітули ордена Білого Орла для позбавлення нагороди Президента України та ескалація конфлікту з Києвом шкодить міжнародному іміджу Польщі. За словами Я. Чапутовича, дії Президента Польщі К. Навроцького завдають шкоди іміджу країни. «Президент нічого не виграв, а ми, як Польща, втратили значну частину престижу в усій цій справі. Інструмент, обраний для вирішення цієї справи, був неадекватним», – заявив він.

Я. Чапутович упевнений, що роль дипломатії полягає в тому, щоб запобігати таким ситуаціям і зміцнювати зв'язки між країнами. Він підкреслив, що позбавлення нагороди не є рішенням правильним. Водночас колишній глава МЗС Польщі не схвалює рішення В. Зеленського присвоїти одному з військових підрозділів почесне найменування «імені Героїв УПА». Я. Чапутович назвав цей крок В. Зеленського «серйозною помилкою», яку, утім, польські політики не повинні були використовувати у своїх інтересах.

Він також заявив, що будь-яке втручання в цю справу є серйозною помилкою, оскільки підсумковий результат виявиться порожнім, а українська сторона отримає підтвердження того, що вона може діяти аналогічним чином у майбутньому. Наслідки цієї ситуації будуть серйозними, вважає Я. Чапутович. Також він припустив, що у зв'язку із загостренням польсько-українського конфлікту В. Зеленський може відмовитися від участі в запланованій на кінець червня конференції з відновлення України в Гданську.

За словами ексміністра, Польща давно не ставиться до свого східного сусіда як до рівноправного партнера, а зайняла зарозумілу позицію. Таку, яку не може прийняти жодна держава з повним суверенітетом. Я. Чапутович зазначив, що «політика Польщі щодо України вже давно має ворожий характер», а Президент К. Навроцький «ще більше погіршив ситуацію». Ексміністр додав: «Колись я назвав це політикою гієн (...). Ми бажано відстоювати свої інтереси, коли інша країна стікає кров'ю і слабка. І, безумовно, ми програли» (URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/nazvano-naslidki-dlya-polshchi-konfliktu-z-ukrajinoyu-cherez-gerojiv-upa-50614520.html>).

На тлі загострення дискусії навколо питання історичної пам'яті до Польщі вирушив керівник Офісу Президента України К. Буданов. Його супроводжували С. Кислиця та І. Верещук. Цей візит українська сторона не анонсувала й не висвітлювала. К. Буданов провів серію зустрічей із представниками уряду та адміністрації Президента Польщі: з віцепрем'єром В. Косіняком-Камишем, міністром при Президенті М. Пшидачем, заступником міністра закордонних справ Польщі М. Босацьким, керівником Бюро національної безпеки Б. Гродецьким і міністром-координатором спеціальних служб Т. Семоняком.

Як повідомили в пресслужбі МЗС Польщі, питання про найменування підрозділу ССО на честь Героїв УПА та українські пропозиції щодо вирішення цієї ситуації були головними темами переговорів. Там додали також, що зустріч відбулася на прохання української сторони. М. Босацький виклав позицію Польщі, наголосивши, що «рішення Президента України викликало біль та обурення в польському суспільстві, яке підтримує Україну, що захищається, від початку російської агресії». Заступник глави МЗС Польщі зазначив, що взаємні відносини мають будуватися на основі історичної правди, поваги до жертв та діалогу (URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2026/06/5/7239121>).

Польське видання “Wirtualna Polska”, посиляючись на власні джерела, повідомило, що під час візиту керівника Офісу Президента К. Буданова до Польщі представники України запропонували змінити назву підрозділу ССО, якому присвоїли почесне найменування на честь Героїв УПА, пославшись у назві виключно на тих членів УПА, які воювали проти Радянського Союзу. Проте остаточне рішення має ухвалити Президент України В. Зеленський, зазначає видання.

Wirtualna Polska також інформує, що К. Буданова в Польщі прийняли прохолодно. Міністр оборони В. Косіняк-Камиш не приховував невдоволення рішенням України вшанувати військових УПА, а глава МЗС Польщі Р. Сікорський навмисно не змінив своїх планів та не зустрівся з українською делегацією. В. Косіняк-Камиш заявив, що «не може уявити собі продовження Україною нинішньої історичної політики». Також він наголосив, що «пам'ять про жертв Волині не підлягає обговоренню».

За даними джерел видання, жодна із зустрічей, проведених українською делегацією у Варшаві, не дала конкретних результатів. Польська сторона послідовно відстоювала жорстку позицію, водночас Україна проявила готовність зробити нові кроки у сфері історичної політики. Серед них називають збільшення кількості дозволів на пошуки та ексгумації жертв Волинської трагедії. Польська ж сторона готується до подальшого загострення, якщо Київ не піде на кроки, які Варшава вважатиме достатніми.

У Польщі 8 червня відбулося засідання капітули ордена Білого Орла, під час якого розглядалось питання щодо відзнаки, яку раніше вручили Президенту України В. Зеленському. Капітула надала Президенту Польщі К. Навроцькому свої пропозиції щодо ініціативи можливого позбавлення В. Зеленського цієї державної нагороди, але остаточне рішення він ухвалить у «відповідний час». Про це у соцмережі “X” повідомив речник польського президента Р. Леськевич (URL: https://24tv.ua/ordena-bilogo-orka-pozbavili-zelenskogo-derzhavnoyi-nagorodi_n3083905).

Для багатьох українських і польських експертів хвиля напруження у відносинах між Києвом і Варшавою виявилася не лише конкретною ситуацією для висловлення коментарів, а й приводом для значно ширшої розмови про стан і майбутнє відносин між Україною та Польщею.

Для частини польських коментаторів нинішній конфлікт безпосередньо пов'язаний із невирішеними історичними питаннями. Доктор політичних наук Б. Ридлінський пише, що справжнє польсько-українське примирення досі не відбулося. На його думку, проблемою залишається відсутність «чесного підходу до історії», а питання Волині для польського суспільства не може бути відсунуте на другий план навіть в умовах війни Росії проти України. «Пам'ять про вбитих не є предметом торгу у переговорах про майбутнє, а фундаментом, на якому це майбутнє може бути побудоване», – пише Б. Ридлінський (URL: <https://slawa.tv/93777698/shcho-kazhut-eksperti-pro-majbutn-polsko-ukranskih-vidnosin>).

Польський видавець, колишній заступник головного редактора “Gazeta Wyborcza”, засновник українсько-польського журналу “Sestry.eu” Є. Вуйцік вважає, що «вимога від української держави створити бездоганний, ідеально скроєний під польську чутливість пантеон героїв на шляху до європейських структур – тоді як ми самі увійшли до них із гігантським багажем власних, украй похмурих і контroversійних постатей – це чисте лицемірство». Адже польська політика пам'яті останніх десятиліть, за його словами, надає аж надто багато доказів того, як вибірково поляки ставляться до поняття моральної чистоти національних героїв.

Наприклад, Р. Дмовський, головний ідеолог польського націоналізму, чий глибокий, системний антисемітизм становив фундамент політичної думки, має сьогодні у Варшаві свій пам'ятник, його ім'ям названо кільцеву розв'язку та залізничний вокзал. Його постать є елементом офіційного, державного культу. У 2004 р. нікому в Брюсселі, Парижі чи Берліні не спало на думку блокувати вступ Польщі через присутність Р. Дмовського в пантеоні батьків незалежності, попри те, що його погляди явно суперечили повоєнним європейським цінностям.

Свентокшиська бригада польських Національних збройних сил (Brygada Świętokrzyska; «бригада Святого Хреста»). Формування, яке наприкінці Другої світової війни пішло на відкриття, тактичну колаборацію з Третім рейхом і відступало на Захід під опікою та за логістичної підтримки Вермахту, дочекалося у сучасній польській державі офіційних вшанувань, присутності на державних урочистостях і комбатантського статусу.

«Прокляті солдати». Культ, навколо якого побудовано всю сучасну ідентичність польських правих, включає таких постатей, як Р. Райс «Бурій», відповідальний за жорстокі пацифікації православних білоруських сіл на Підляшші та вбивства цивільних, зокрема жінок і дітей. Для наших білоруських сусідів це однозначно злочинна постать, однак польська держава не збирається відмовлятися від його міфологізації під впливом зовнішніх очікувань.

Ю. Пілсудський і Ризький мир. Маршал Ю. Пілсудський, національна ікона, у 1921 р. підписав із більшовиками мир у Ризі, що де-факто означало зраду й залишення українського союзника, С. Петлюри. Польща тоді віддала

Україну на розтерзання советам, що відкрило шлях до подальшого кошмару Голодомору. Хоча Ю. Пілсудський особисто вибачався перед українськими офіцерами в таборі в Каліші словами: «Я вас прошу вибачити, панове, я вас дуже перепошую, так не мало бути», історичний факт залишається невблаганним (URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/skandal-mizh-polshcheyu-ta-ukrajinoyu-konflikt-cherez-politiku-pam-yati-ta-rishennya-zelenskogo-shchodou-50612195.html>).

«Європейський Союз ніколи не був і не є клубом історичної чистоти, де перед входом спеціальна верифікаційна комісія перевіряє біографії вуличних відвідувачів на предмет їхнього гуманізму. Якби це було критерієм вступу, Європейський Союз сьогодні складався б із порожніх стільців. Італія не розібралася до кінця зі спадщиною фашизму, у Франції досі жива колоніальна тінь, Іспанія донині бореться з демонами франкізму, а Хорватія – з пам'яттю про усташів.

Кожна з цих країн несе із собою потужні історичні жахіття, з якими справляється за власний кошт і у власному темпі. Ставити Україні таку ультимативну умову в момент, коли вона бореться за екзистенційне виживання, є неокolonіальною спробою диктувати суверенній державі, як вона має пам'ятати своє минуле», – наголошує Є. Вуйцік.

Польський журналіст і публіцист, очільник Фундації ім. С. Баторія Е. Бендик зазначає, що під час протистояння українського народу російській агресії важливим аспектом консолідації суспільства стає спільний символічний простір, наповнений конкретними образами та розповідями. Частину цього простору зайняла пам'ять про визвольне підпілля під знаком ОУН-УПА. Ця пам'ять виявляється ресурсом, що надає контекст і силу боротьбі з російським агресором, бо в загальному сприйнятті УПА взагалі не асоціюється з українсько-польським конфліктом під час війни та Волинською трагедією. Українці асоціюють УПА із символом опору та боротьби до кінця. Боротьби, яка в карпатських лісах тривала до 1950-х років і не закінчилася після розгрому повстанських загонів, а була перенесена до радянських таборів.

«Це є сьогодні соціальним і культурним фактом в Україні. Ми не мусимо його приймати, проте маємо зрозуміти його генезу та значення, хоча б для того, щоб усвідомити: жодні видовищні жести з польського боку не змінять форми та динаміки соціально-культурних процесів в Україні, бо найбільший вплив на їх формування мають війна та смертельна загроза з боку російського агресора. Щоб ефективно йому протистояти, українці мобілізують усі матеріальні та символічні ресурси, закликаючи на фронт не лише живих, а й тих, хто в минулі століття показував, як воювати з імперією і як не здаватися. На прапорах бойових підрозділів з'являються постаті з козацького минулого, з часів Української Народної Республіки та боротьби з радянською Москвою.

Тож повчання українців, під якими прапорами їм воювати та помирати не лише за свою свободу і майбутнє, а й захищаючи від російського агресора

Польщу та Європу, може принести зворотний ефект – сприяти зміні настроїв в Україні на антипольські», – застерігає журналіст.

На думку Е. Бендика, в нинішній історичний момент пріоритетом польської політики та основою формування польсько-українських відносин не мають бути дискусії на складні теми та про трагічну спільну історію. Натомість він нагадує, що в дослідженні, проведеному CBOS одразу після російської дрової атаки на польський повітряний простір у вересні 2025 р., на запитання «Чи існує, на вашу думку, на цей час загроза для незалежності Польщі?» позитивно відповіли 63 % респондентів, негативно – лише 26 %. У свою чергу, дослідження ABR SESTA для Ringier Axel Springer Polska показало, що 71 % опитаних найбільше побоюються нападу іншої держави на Польщу.

У цьому контексті важливим є насамперед питання закінчення війни, поєднане з проблемою побудови системи безпеки на континенті. Адже своїм ефективним багаторічним опором Україна довела, що є більше, ніж просто «буфером», який відділяє Європу від неоімперської Росії. Українські політики та експерти переконують, що Україна з її наростальним військовим досвідом буде стовпом майбутньої системи європейської безпеки.

«Ці аргументи набирають сили в ситуації дедалі хиткішої політики Сполучених Штатів щодо НАТО та Європи. Звісно, Україна не замінить США в ролі гаранта безпеки. Проте в умовах необхідності побудови нової архітектури на тлі обмеження або навіть згортання американської залученості внесок України буде надзвичайно важливим. Не лише тому, що вона створює природну «стратегічну глибину» для європейських держав, а й тому, що вона опанувала та розвинула метод стримування безжального агресора, спираючись як на військові, так і на соціально-економічно-культурні спроможності, які створюють основу для ефективних дій збройних сил», – наголошує Е. Бендик.

У свою чергу фахівець з новітньої історії Польщі професор А. Дудек називає рішення Зеленського «фатальним», але водночас застерігає від перетворення історичного конфлікту на стратегічний. На його думку, поляки дивляться на УПА насамперед через призму Волині, тоді як для багатьох українців ця формація асоціюється насамперед із боротьбою проти СРСР. «Вони ведуть війну не Польщею, а з Росією. Саме тому звертаються до тих формацій зі своєї історії, які боролися з більшовиками та совєцькою владою», – зазначив А. Дудек (URL: <https://slawa.tv/93777698/shcho-kazhut-eksperti-pro-majbutn-polsko-ukranskih-vidnosin>).

Водночас польський журналіст і колишній дипломат В. Юраш запропонував власний рецепт виходу з нової українсько-польської кризи, яка спалахнула після рішення Президента В. Зеленського присвоїти одному з підрозділів Сил спеціальних операцій почесне найменування «імені Героїв УПА». У колонці для Onet він не лише критикує підходи, які сьогодні

домінують у дискусії про українсько-польські відносини, а й закликає Варшаву перейти до жорсткішої дипломатичної тактики щодо Києва.

В. Юраш відкидає як спроби тиснути на Україну публічно, так і заклики відкласти історичні суперечки до завершення війни. Не менш скептично він ставиться до багаторічного діалогу між істориками та інтелектуалами, який, на його думку, не дав практичних результатів. Окрему дискусію викликала його оцінка самої України. Автор стверджує, що українська держава є «глибоко советською за духом», а тому польська стратегія поступок у питаннях історичної пам'яті не може призвести до змін української позиції.

Натомість польський журналіст пропонує те, що називає класичною дипломатією. Одним із можливих компромісів він бачить зміну назви підрозділу ССО на честь Т. Бульби-Боровця – засновника першої УПА, який виступав проти антипольських убивств. Водночас В. Юраш допускає і застосування неопублічних важелів впливу. Зокрема він пише, що Варшава могла б через неофіційні канали дати зрозуміти Києву: якщо компромісу не буде, то окремі українські компанії, пов'язані з представниками владної еліти, можуть зіткнутися з перевітками польських державних органів.

Український журналіст і політичний оглядач В. Портников в етері програми «Центр Європи» на телеканалі “Slawa” назвав такий підхід неприйнятним. «Цей підхід шановного колеги – це підхід советської людини», – сказав він, коментуючи ідею використання адміністративного чи економічного тиску для досягнення політичних цілей.

На думку В. Портникова, вихід із нинішньої ситуації має бути принципово іншим. «Розв'язання цієї ситуації може бути тільки в мораторії на розгляд історичних проблем принаймні до часу, поки продовжується російсько-українська війна», – заявив журналіст. На його думку, обидві держави мають право шанувати власних жертв, але жодна з них не повинна нав'язувати іншій, як називати історичні події чи постаті (URL: <https://slawa.tv/93777698/shcho-kazhut-eksperti-pro-majbutn-polsko-ukranskih-vidnosin>).

Однак не всі коментатори вважають нинішню кризу насамперед суперечкою про історичну пам'ять. Частина експертів звертає увагу, що дискусія навколо УПА дедалі більше переплітається з питаннями внутрішньої політики, міграції та майбутнього українсько-польського партнерства. Журналістка й дослідниця О. Бабакова звертає увагу на тенденцію дедалі частіше розглядати в польській політиці питання двосторонніх відносин із Києвом та української міграції як частину одного порядку денного. У цьому контексті вона ставить низку запитань: якою є кінцева мета польської історичної політики щодо України, чого саме Варшава прагне досягти та які наслідки матиме подальше поєднання історичних суперечок із питаннями українців, які живуть у Польщі. «Нагороди та обмеження є інструментами для досягнення мети. Якої саме мети допоможе досягти позбавлення Зеленського ордена?» – пише О. Бабакова.

На ширші процеси вказують і результати опитування SW Research. Майже 60 % поляків очікують погіршення відносин між країнами протягом наступних 12 місяців. Лише 8,2 % прогнозують їх покращення (URL: <https://slawa.tv/93758780/bilshist-polyakiv-ochiku-pogirshennya-vidnosin-z-ukranouyu-protyagom-roku--opituvannya>).

Дискусія відбувається і на тлі інших суперечливих тем. За інформацією Wirtualna Polska, українська сторона вже підтвердила участь В. Зеленського в конференції з відбудови України, яка відбудеться 25–26 червня у Гданську. При цьому співрозмовники видання в польському уряді стверджують, що раніше Київ вагався щодо участі Президента на тлі напруження у двосторонніх відносинах. Попри це, політичні контакти між сторонами зберігаються, а співрозмовники видання говорять про пошук шляхів деескалації нинішньої кризи.

Якщо В. Юраш говорить про дипломатичний тиск, а В. Портников – про тимчасовий мораторій на історичні суперечки, то інші учасники дискусії ставлять ширше питання: якою взагалі має бути модель українсько-польського співіснування в умовах, коли суперечки про минуле нікуди не зникають. Філософ і колишній керівник Українського інституту національної пам'яті А. Дробович говорить про три можливі моделі пам'яті у відносинах між Україною та Польщею. Перша, за його словами, спирається на взаємне прощення, визнання болю одне одного та готовність працювати заради майбутнього. Друга передбачає ситуацію, коли одна сторона фактично нав'язує іншій власне бачення історії. Третя – нескінченний обмін взаємними звинуваченнями.

На думку А. Дробовича, саме другий сценарій нині стає дедалі помітнішим. «Якщо так, то ми у великій небезпеці. Рано чи пізно він вийде з-під контролю політиків і запустить реальну низову конфронтацію», – застерігає він (URL: https://uamoderna.com/blogy/yak-ne-prograty-maibutnie-mirkuvannia-pro-try-modeli-ukrainsko-polskoi-pamiati/?fbclid=IwY2xjawSY1sxleHRuA2FlbQIxMABicmlkETEwdnkWV2dlbFdONHEyajNGc3J0YwZhcHBfaWQQMjIyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHsZa33aiBrjheAyianDim_E3CAypljk_ZXgnCWEqQt_t2WTClIweWsqWx0-z_aem_Z0jqXGdOIHgGPrGaTm_4Yg).

А. Дробович також попереджає, що подальше загострення історичного конфлікту може мати наслідки далеко за межами дискусії про минуле. На його думку, послаблення України та Польщі в нинішніх умовах стане «справжнім подарунком для Кремля» в момент, коли Росія продовжує війну проти України та намагається розширювати свій вплив у Європі.

Польський професор А. Дудек також закликає не допустити ескалації конфлікту. Він застерігає, що подальше погіршення відносин може вплинути не лише на міждержавний діалог, а й на взаємини між поляками та українцями, які живуть поруч, працюють разом і навчають дітей в одних школах. «З Україною ми маємо реалізувати великий геополітичний інтерес, і майбутнє

Польщі не може бути заручником історичних польсько-українських відносин», – наголошує історик.

Як підсумовує А. Дробович, «втратити одне одного дуже легко». Він нагадує, що українці та поляки вже не раз проходили цей шлях у минулому, і рано чи пізно це закінчувалося катастрофою для обох сторін. Натомість головним викликом сьогодні є спроба «зберегти одне одного», виробивши модель співіснування, яка дозволить не програти майбутнє через суперечки про минуле.

Водночас виконавчий директор Інституту світової політики Є. Магда у розмові з «Громадським радіо» звертає увагу на політичний контекст усередині Польщі. Він нагадує, що ще у 2025 р. одна з українських бригад отримала почесне найменування на честь діяча УПА Л. Ступницького, однак тоді це не спричинило настільки масштабної реакції. На думку українського політолога, сьогодні ситуація інша через початок тривалої парламентської кампанії у Польщі. «Тема офіційної героїзації УПА об'єднала польський політикум, немов клей “момент” – дуже сильно», – зазначає він. Крім того, Є. Магда визнає, що рішення було ухвалене в особливо чутливий момент. «Влітку, коли відзначається річниця Волинської трагедії, це не найкращий час для присвоєння відповідних почесних найменувань», – вважає експерт.

У своїх подальших коментарях політолог також звертає увагу на те, що українська влада не змогла належним чином пояснити власні рішення. На його думку, інформаційна пасивність Офісу Президента, уряду та Українського інституту національної пам'яті дозволила польській стороні повною мірою сформуванню порядку денний дискусії (URL: <https://www.facebook.com/evhen.mahda/posts/pfbid02cXV7D6D8eSGy4HTRUUN9SDHnWKtWqxoY7W6XhGnh7fgCx7wBV6HXgUfXpKEBnTmHI>).

Аналогічної думки дотримується К. Єлісеєв, Надзвичайний і Повноважний Посол України, посол України при ЄС у 2010–2015 рр., голова Центру нових рішень. В інтерв'ю “Radio NV” він відзначив, що рішення про присвоєння одному з підрозділів ЗСУ назви на честь Героїв УПА стало чинником, що об'єднав політикум у Польщі та зашкодив інтересам України. К. Єлісеєв наголосив, що необхідно додатково з'ясувати обставини ухвалення цього рішення, яким могли підставити Президента В. Зеленського. За його словами, такі обставини можуть зашкодити відносинам України та Польщі.

«Польща зараз готується до парламентських виборів, які будуть восени наступного року. І вже зараз рішенням про присвоєння підрозділу ССО найменування на честь героїв УПА ми фактично запустили маховик внутрішньополітичних процесів усередині Польщі. І наскільки я розумію, на сьогодні в Польщі майже всі – і Прем'єр-міністр, і Президент, а ви знаєте, що між ними теж неоднозначні відносини, але всі, і парламент – вони об'єдналися навколо цієї непростой проблеми. І це дуже погано», – зазначив К. Єлісеєв. На його думку, потрібно швидко та ефективно врегулювати цю проблему, оскільки скандал виник напередодні важливих рішень щодо вступу України

до Євросоюзу, саміту НАТО та подальшої підтримки від союзників (URL: <https://ukranews.com/ua/news/1156838-sprovokuvaty-kryzu-u-vidnosynah-iz-polshheyu>).

Політолог О. Радчук вважає, що скандал навколо назви підрозділу ССО оголив слабе місце польсько-українських відносин: історія може бути не лише пам'яттю, а й зброєю. Однак відповідальність політиків полягає саме в тому, щоб не стріляти цією зброєю по власних союзниках. Польща має право на свою пам'ять про Волинь. Україна має право на свою пам'ять про визвольну боротьбу. І ці дві правди можуть співіснувати лише тоді, коли ними не торгують у передвиборчих кампаніях (URL: <https://www.slovoidilo.ua/2026/06/02/kolonka/aleksandr-radchuk/polityka/istorychna-pastka-yak-populisty-byut-po-soyuzu-ukrayiny-polshhi>).

На думку політолога, Києву не варто відповідати симетричною образою. Проте й мовчати, коли українську історичну суб'єктність намагаються поставити під зовнішній контроль, теж не можна. Україна має говорити спокійно, але твердо: ми готові до ексгумацій, спільних комісій, історичних конгресів і поваги до польського болю. Проте ми не погодимося на те, щоб шлях України до Європи перетворювали на заручника політичних ультиматумів. Адже сьогодні українські воїни захищають не лише Київ, Харків чи Одесу. Вони захищають також Варшаву, Вільнюс, Ригу й увесь східний фланг Європи від повернення російської імперії. Це має бути головним аргументом у будь-якій польсько-українській дискусії. Бо якщо українці й поляки знову дозволять минулому розсварити себе, виграє не історична справедливість, виграє Москва.

Наука – суспільству

Основні напрями діяльності НАН України

Засідання Президії НАН України 10 червня 2026 р.: перспективи українського літературознавства та інноваційні електромеханічні системи

Під головуванням президента НАН України академіка НАН України А. Загороднього 10 червня 2026 р. відбулося чергове засідання Президії НАН України.

На його початку відбулася урочиста церемонія вручення державних нагород України, присуджених Указом Президента України № 380/2026 з нагоди Дня науки. За вагомий особистий внесок у розвиток вітчизняної науки, зміцнення науково-технічного потенціалу України в умовах воєнного стану, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» головному науковому

співробітнику Інституту теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України академіку НАН України В. Гусиніну та завідувачеві відділу Інституту кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України академіку НАН України А. Чикрію. Президент академії привітав нагороджених і побажав їм подальших успіхів.

Наступним на порядку денному стало підписання Договору про науково-технічну співпрацю між Академією та Державним агентством відновлення та розвитку інфраструктури України. Його метою є забезпечення наукового супроводу діяльності агентства та координації фундаментальних і прикладних наукових досліджень та науково-технічних розробок, спрямованих на відновлення, модернізацію, стабільне функціонування й інноваційний повоєнний розвиток енергетики України.

Договір підписали президент НАН України академік НАН України А. Загородній і голова Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України С. Сухомлин.

«Це стратегічний крок, спрямований на об'єднання зусиль академічної науки та державної виконавчої влади задля вирішення найгостріших викликів сьогодення та повоєнного відродження нашої держави. Війна завдала масштабних руйнувань українській інфраструктурі, енергетичній системі, житловому та промисловому комплексам. Наше спільне завдання – побудувати нову, модернізовану, стійку та технологічно незалежну державу. І провідна роль у цьому процесі має належати науковообґрунтованим рішенням», – зазначив А. Загородній.

Далі учасники засідання заслухали дві наукові доповіді.

У 2026 р. виповнюється 100 років від дня заснування Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, який відіграв виняткову роль у розвитку українського літературознавства. Про історію, стан і перспективи розвитку українського літературознавства йшлося в доповіді директора інституту академіка НАН України М. Жулинського.

Доповідач зазначив, що академічне літературознавство, а отже, історія інституту бере свій початок від часу заснування Української академії наук, з Історично-філологічного відділу УАН у 1918 р. Офіційно Інститут Т. Шевченка як науково-дослідна установа постав на початку 1926 р. Буквально з перших місяців існування інституту розпочалося формування наукової бібліотеки, а також було започатковано створення літературно-меморіальної колекції, тобто окремих особових архівних фондів, до яких входили насамперед рукописи, прижиттєві та рідкісні видання творів Т. Шевченка, його мистецькі твори, навіть меморіальні речі. Тоді ж було створено особові фонди П. Куліша, Ганни Барвінок, І. Нечуя-Левицького та інших письменників, що дало можливість розпочати наукові видання творів класиків української літератури.

Від часу свого заснування Інститут Т. Шевченка проводив цілеспрямоване й систематичне накопичення відповідної бази – рукописних і

книжкових фондів як необхідної передумови розгортання широкої програми наукових досліджень і видання творів української літератури.

Академік М. Жулинський, який очолює інститут від року проголошення незалежності України й донині, наголосив, що завдяки активній праці багатьох науковців, особливо текстологів, лише за останні десятиліття Інститут літератури видав Повне зібрання творів Т. Шевченка (12 т.), «Шевченківську енциклопедію» (6 т.), «Історію української літератури» (12 т., видання завершується), 50-томне «Зібрання творів І. Я. Франка» (видано додатково ще п'ять томів його спадщини). Ще були багатотомні видання творів Лесі Українки, Г. Квітки-Основ'яненка, М. Рильського, П. Тичини та інших письменників. З'явилося також багато науково-критичних і популярних видань, особливо творів письменників України та діаспори, твори яких були під заборонаю в роки тоталітарного режиму.

З виступу також стало відомо, що у 2014 р. вже через кілька місяців після початку російсько-української війни Інститут літератури розпочав серію видань для фронту «Бібліотека українського воїна», у якій першим з'явився «Кобзар» Т. Шевченка з передмовою С. Гальченка. У 2015–2025 рр. у цій серії з'явилися твори С. Руданського, Б. Грінченка, Ю. Липи, Остапа Вишні, В. Сосюри, А. Малишка, В. Симоненка, П. Глазового, Д. Павличка та інших письменників, які користуються великою популярністю на фронті серед захисників України.

Рукописний фонд інституту має статус Національного надбання. Тут зібрано майже 300 персональних фондів і фондів установ й організацій літературно-мистецького профілю, понад 133 тис. од. зберігання особливо цінних пам'яток писемності.

Директор Інституту літератури ім. Т. Шевченка зазначив, що нині серед важливих завдань діяльності установи – забезпечення збереження, наукового опрацювання, оцифрування та популяризації рукописної й літературної спадщини України як складової національної культурної пам'яті, дослідження української літератури в контексті викликів, пов'язаних з російсько-українською війною, модернізація підходів до видавничої діяльності, розвиток електронних форматів публікацій, розширення міжнародної наукової співпраці та інтеграція українського літературознавства у світовий академічний простір тощо.

В обговоренні доповіді взяли участь президент Національної академії педагогічних наук України академік НАН України та НАПН України В. Кремень, голова Національної спілки письменників України М. Сидоржевський, академіки НАН України Я. Яцків, О. Копиленко, Б. Ажнюк.

Учасники дискусії привітали колектив Інституту літератури ім. Т. Шевченка зі значною датою – 100-річним ювілеєм і відзначили його вагомий внесок у збереження й розвиток української літературної спадщини. Було наголошено на вагомій ролі інституту в шкільній літературній освіті,

зокрема підготовці підручників та навчальних програм. Підкреслено, що діяльність інституту є важливим підґрунтям для утвердження української культурної ідентичності, історичної пам'яті й забезпечення гуманітарної безпеки держави.

Наступну доповідь провідного наукового співробітника Інституту електродинаміки НАН України доктора технічних наук В. Гребенікова було присвячено інноваційним електромеханічним системам на основі високошвидкісних електричних машин. Доповідач розповів, що в інституті виконано дослідження, спрямовані на розв'язання важливих науково-технічних проблем істотного підвищення ефективності електромеханічних перетворювачів енергії та розширення сфери їх застосування в стратегічно важливих галузях – транспорті, відновлюваній енергетиці та авіації.

Так, для галузі поновної енергетики науковці інституту обґрунтували доцільність і перспективність застосування магнітних редукторів у складі вітроенергетичних установок. Запропоновано рішення, що дають змогу істотно знизити масогабаритні показники системи перетворення енергії, підвищити її надійність і спростити технічне обслуговування. Розроблені математичні та комп'ютерні моделі підтверджують ефективність запропонованих технічних рішень в умовах змінних вітрових навантажень.

Для галузі електротранспорту виконано порівняльний аналіз традиційних та перспективних типів електричних двигунів. Дослідження охоплюють питання розрахунку теплового режиму, вибору матеріалів магнітної системи й оптимізації конструкції з урахуванням реальних умов експлуатації.

Окрему увагу було приділено розробкам фахівців інституту на замовлення АТ «Івченко-Прогрес». Зокрема, розроблено й налагоджено виготовлення унікального високошвидкісного електродвигуна потужністю 110 кВт з частотою обертання ротора 30 000 об/хв та масою 40 кг. Вирішено комплекс складних інженерних завдань щодо забезпечення механічної міцності роторів, мінімізації теплових втрат та оптимізації систем охолодження. Також розроблено стартер-генераторну систему для застосувань, що потребують одночасного виконання функцій запуску та генерації електроенергії в широкому діапазоні режимів для авіаційної техніки. За частотою обертання 58 000 об/хв та масою 1 кг стартер-генератор забезпечує потужність 3кВт.

За словами В. Гребенікова, окремим перспективним напрямом роботи інституту є розроблення магнітних систем електроприводу з постійними магнітами для безпілотних літальних апаратів вантажного призначення. Розроблено і виготовляється електродвигун потужністю 9 кВт для БПЛА вантажопідйомністю 150 кг. Ця розробка зумовлена зростанням попиту на безпілотні технології в логістиці, сільському господарстві та оборонній галузі.

Ще, як стало відомо з доповіді, для підвищення енергоефективності насосного обладнання та зменшення його масогабаритних показників

науковцями інституту розроблено експериментальний зразок електродвигуна з постійними магнітами для свердловинного насоса потужністю 37 кВт та масою 50 кг, що втричі легший, ніж відповідний сучасний асинхронний електродвигун.

В обговоренні доповіді взяли участь заступник генерального директора АТ «Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро “Прогрес” ім. академіка О. Г. Івченка» доктор технічних наук М. Мітрахович, завідувач кафедри автоматизації електромеханічних систем та електроприводу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського» доктор технічних наук С. Ковбаса, директор товариства з обмеженою відповідальністю «НТК Дайнемікс» О. Гулий, академіки НАН України А. Жаркін, З. Назарчук, А. Русанов, В. Геєць.

Учасники дискусії наголосили на актуальності, високій практичній значущості та перспективності виконуваних в Інституті електродинаміки НАН України досліджень. Запропоновані науково-технічні рішення закладають основу для створення нового покоління енергоефективного електромеханічного обладнання подвійного призначення, що має важливе значення для зміцнення обороноздатності та технологічної незалежності України. Особливо було наголошено на необхідності подальшого розвитку співпраці інституту з профільними підприємствами оборонно-промислового комплексу, авіабудування та транспортного машинобудування, а також провідними українськими і міжнародними партнерами з метою прискорення трансферу наукових результатів у промислове виробництво та доведення розроблених електромеханічних систем подвійного призначення до рівня готових технічних рішень.

На завершення засідання члени Президії НАН України розглянули ряд кадрових і поточних питань (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 10.06).

* * *

Національна академія наук України оголошує конкурс на заміщення посад директорів наукових установ.

Національна академія наук України відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та свого Статуту оголошує конкурс на заміщення посад директорів наукових установ НАН України.

1. По Відділенню інформатики НАН України:
 - Інституту проблем реєстрації інформації Національної академії наук України.
2. По Відділенню фізики і астрономії НАН України:
 - Донецького фізико-технічного інституту ім. О. О. Галкіна Національної академії наук України;
 - Інституту радіофізики та електроніки ім. О. Я. Усикова Національної академії наук України;

- Радіоастрономічного інституту Національної академії наук України;
- Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б. І. Веркіна Національної академії наук України.

3. По Відділенню матеріалознавства НАН України:

- Інституту сцинтиляційних матеріалів Національної академії наук України;

- Інституту монокристалів Національної академії наук України.

4. По Відділенню ядерної фізики та енергетики НАН України:

- Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут».

5. По Відділенню загальної біології НАН України:

- Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного Національної академії наук України;

- Інституту фізіології рослин і генетики Національної академії наук України;

- Інституту клітинної біології та генетичної інженерії Національної академії наук України;

- Державної установи «Інститут морської біології НАН України»;

- Інституту екології Карпат Національної академії наук України;

- Державної установи «Інститут харчової біотехнології та геноміки Національної академії наук України»;

- Криворізького ботанічного саду Національної академії наук України;

- Національного науково-природничого музею Національної академії наук України;

- Державного природознавчого музею Національної академії наук України;

- Національного дендрологічного парку «Софіївка» Національної академії наук України;

- Державного дендрологічного парку «Олександрія» НАН України;

- Дендрологічного парку «Тростянець» Національної академії наук України;

- Дунайського біосферного заповідника Національної академії наук України;

- Чорноморського біосферного заповідника Національної академії наук України;

- Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка Національної академії наук України;

- Державної установи «Інститут еволюційної екології Національної академії наук України»;

- Українського степового природного заповідника Національної академії наук України.

6. По Відділенню історії, філософії та права НАН України:

– Державної установи «Інститут всесвітньої історії Національної академії наук України»;

– Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського Національної академії наук України;

– Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського;

– Державної установи «Інститут енциклопедичних досліджень Національної академії наук України».

7. По Відділенню літератури, мови та мистецтвознавства НАН України:

– Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка Національної академії наук України;

– Державної установи «Інститут І. Франка Національної академії наук України»;

– Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України;

– Інституту народознавства Національної академії наук України.

Відповідно до Статуту НАН України право висунення кандидатів на посаду директора наукової установи мають: Президія НАН України, відповідне відділення НАН України, члени НАН України, вчена рада наукової установи, колективи наукових відділів наукової установи. Кандидатом на посаду директора наукової установи не може висуватися особа у випадках, передбачених ч. 3 ст. 9 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» й Основними принципами організації та діяльності наукової установи Національної академії наук України, затвердженими постановою Президії НАН України від 29.09.2021 р. № 291 (п. 4.4., розд. IV).

Кандидат на посаду директора державної наукової установи має вільно володіти державною мовою, мати науковий ступінь доктора наук або доктора філософії (кандидата наук) і стаж роботи на посадах наукових працівників та (або) науково-педагогічних працівників не менше 10 років. Одна й та сама особа не може бути керівником відповідної державної наукової установи більш як два терміни.

Вносячи відповідним відділенням НАН України пропозиції щодо претендентів на посаду директора наукової установи НАН України, треба додати такі документи кандидатів:

1. Письмову згоду на балотування, у якій зазначається інформація про застосування або незастосування до претендента обмежень, встановлених ч. 3 ст. 9 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

2. Анкету наукового працівника (особовий листок з обліку кадрів) з фотокарткою.

3. Автобіографію (має містити вичерпний і водночас лаконічний опис життя, навчання, діяльності в хронологічній послідовності, а також інформацію про сімейний стан і склад сім'ї).

4. Копії реєстраційного номера платника податків, паспорта громадянина України (засвідчену претендентом), трудової книжки (у разі

наявності) або відомості про трудову діяльність з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, копії документів про вищу освіту, науковий ступінь та вчене звання.

5. Список наукових праць.

6. Документ, що засвідчує рівень володіння державною мовою відповідно до ч. 3 ст. 10 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

7. Довідку про проходження попереднього, періодичного та позачергового психіатричних оглядів встановленої форми.

8. Довідку про відсутність судимості.

9. Інформаційну довідку з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, про відсутність цих правопорушень у кандидата на посаду.

10. Декларацію кандидата на посаду, яка подається відповідно до ч. 3 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції», за умови, що особа не подала щорічну декларацію за минулий рік.

11. Письмову згоду на збір та оброблення персональних даних.

Копії документів, які подаються претендентом (крім копії паспорта, яку засвідчує сам претендент), мають бути засвідчені в установленому порядку.

Прийом документів претендентів здійснюється відповідними відділеннями НАН України протягом двох місяців від дня оприлюднення оголошення – до 18:00 11 серпня 2026 р. за адресою: вул. Володимирська, 54, м. Київ.

Довідки за телефонами відповідних відділень НАН України:

Відділення інформатики НАН України – 239-6560; 239-6541;

Відділення фізики і астрономії – 239-6574, 239-6565;

Відділення матеріалознавства – 234-1914, 239-6504;

Відділення ядерної фізики та енергетики – 239-6532, 239-6756;

Відділення загальної біології – 235-2360, 239-6592;

Відділення історії, філософії та права – 235-7776, 239-6582;

Відділення літератури, мови та мистецтвознавства – 235-0981, 239-6547.

Підготовка та проведення виборів директорів наукових установ НАН України організуються цими установами відповідно до Методичних рекомендацій щодо особливостей обрання керівника державної наукової установи, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 998 «Деякі питання обрання та призначення керівника державної наукової установи».

Президія Національної академії наук України (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 11.06*).

Сучасні дослідження та розробки академічної науки

Молоді науковці висвітлили актуальні проблеми історії, філософії та права під час всеукраїнської конференції

У кінці травня 2026 р. відбулася ІХ Всеукраїнська конференція «Актуальні проблеми історії, філософії та права у дослідженнях молодих учених». Захід відбувся в змішаному форматі: очно – на базі Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України» та онлайн – на платформі “Zoom”.

Організаторами конференції виступили ради молодих учених п’яти наукових установ Національної академії наук України: Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України», Інституту історії України НАН України, Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України та Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України.

Цьогоріч конференція об’єднала близько 70 молодих дослідників – магістрів, аспірантів, докторів філософії (кандидатів наук) і викладачів з різних регіонів України. Надзвичайно цінною та знаковою стала участь у заході ветеранів і учасників бойових дій, які після служби реінтегруються в цивільне життя, зокрема й через академічну та дослідницьку діяльність.

З вітальним словом виступив голова Ради молодих учених Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України», молодший науковий співробітник доктор філософії В. Луцак. Від імені дирекції інституту він привітав учасників із відкриттям конференції, наголосивши, що цей захід, започаткований ще у 2017 р., продовжує сталі академічні традиції та залишається важливим майданчиком для фахового діалогу, апробації результатів наукових досліджень і міждисциплінарного обміну досвідом. У своєму виступі В. Луцак також озвучив пропозицію не обмежуватися форматом щорічних конференцій, а розглянути можливість започаткування сезонних (літніх чи зимових) наукових шкіл у Києві та Львові, а також впровадження інших інноваційних форм взаємодії між молодими науковцями.

Пленарне засідання відкрила надзвичайно актуальна доповідь наукової співробітниці Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України та Меморіального музею тоталітарних режимів «Територія Терору» кандидата історичних наук Ю. Артимишин «Практики депортації українських дітей під час російсько-української війни 2014–2026 рр.». Дослідниця проаналізувала механізми примусового переміщення українських дітей, які Російська Федерація системно застосовує з 2014 р., а особливо інтенсивно – після початку повномасштабного вторгнення у 2022 р. Аргументовано, що такі дії є складовою державної політики РФ, спрямованої на русифікацію, політичну індоктринацію та викорінення української національної ідентичності дітей з тимчасово окупованих територій України.

Молодша наукова співробітниця Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України В. Ходош у доповіді висвітлила окремі аспекти абсолютної відповідальності в міжнародному праві як форми відповідальності за правомірну діяльність. Доповідачка детально проаналізувала механізм реалізації положень Конвенції про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами (1972 р.), а також звернула особливу увагу на сучасні виклики, що впливають на ефективність цього конвенційного механізму в умовах стрімкого розвитку міжнародного космічного права.

Підсумкову доповідь пленарного засідання виголосив старший дослідник, старший науковий співробітник Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України кандидат історичних наук П. Артимишин. Свій виступ він присвятив практикам збереження пам'яті про загиблих українських військовиків у міжвоєнному Львові, зокрема діяльності Крайового комітету охорони військових могил і Товариства охорони воєнних могил. У доповіді акцентовано увагу на формах вшанування полеглих захисників України та значенні політики пам'яті у формуванні національної історичної свідомості.

Після завершення пленарної частини учасники конференції продовжили роботу в секціях за напрямками: всесвітня історія, історія України, філософія, держава і право, а також в окремій тематичній панелі, присвяченій війні Росії проти України. Модераторами секцій виступили голови рад молодих учених інститутів-організаторів.

Секційні засідання відбувалися у форматі активного фахового діалогу. Тематика доповідей охоплювала широкий міждисциплінарний спектр проблем сучасної гуманітаристики, що сприяло продуктивному обміну ідеями та активному залученню учасників до наукової дискусії. Зокрема, під час роботи конференції було розглянуто: особливості російської антинімецької воєнно-пропагандистської літератури періоду Першої світової війни, антиімперський дискурс на сторінках збірника «Шашкевичіяна», проблематику колонізації в українській історичній науці, репрезентацію досвіду радянських репресій у мемуарному дискурсі дисидентів УРСР, репресивну політику щодо православного духовенства та вірян у повоєнний період, гібридизацію інструментів впливу РФ на прикладі Франції, правові засади цифрового врядування в деокупованих територіальних громадах, феноменологію відповідальності, метамодернізм як (не) заперечення постмодернізму, парадокс війни як чинник технологічного розвитку суспільства, місце Києво-Могилянської академії на інтелектуальній мапі ранньомодерної Європи, позицію країн Перської затоки щодо російсько-української війни, азербайджанський чинник у контексті сучасної війни в Україні та багато інших.

Так, доцент кафедри історії та археології Державного закладу «Луганський національний університет ім. Т. Шевченка» кандидат історичних

наук Є. Брайлян присвятив доповідь українському фактору в суспільно-політичному житті Великої Британії 1970–1980-х років, детально висвітливши діяльність української діаспори і її вплив на британський публічний дискурс.

Доцент кафедри мистецтвознавства і мистецької освіти Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука доктор філософії О. Романова представила доповідь «Рефлексії французької інтелектуальної еліти щодо війни в Україні: філософські виміри та екзистенційні прогнози». У виступі було проаналізовано реакції французьких інтелектуалів на російсько-українську війну, а також висвітлено особливості осмислення сучасних безпекових і цивілізаційних викликів у французькому суспільстві.

Аспірант Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України В. Юрієв висвітлив проблемні аспекти застосування інституту примирення сторін у податкових спорах та окреслив межі його реалізації в умовах публічно-правового характеру податкових правовідносин. У доповіді було аргументовано необхідність удосконалення чинного нормативно-правового регулювання задля забезпечення ефективного функціонування цього інституту.

Науковий співробітник Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України» кандидат історичних наук В. Волков проаналізував роль Казахстану в економічних і логістичних механізмах обходу Російською Федерацією міжнародних санкцій, а також вплив цих процесів на регіональну безпеку та систему міжнародних економічних відносин.

Аспірантка Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України Є. Шкляренко представила доповідь «Культурні цінності та їх трансформація в умовах війни: наслідки руйнування культурної спадщини», де висвітлила вплив війни на культурні цінності та колективну пам'ять, а також звернула увагу на особливості їх міжнародно-правового захисту.

Магістр історії, незалежний дослідник Ю. Яковлев проаналізував взаємини Р. Яросевича з німецькою соціал-демократією у 1890-х роках, оцінивши вплив європейського соціалістичного руху на українське політичне середовище кінця XIX ст.

Особливий інтерес учасників викликав виступ наукової співробітниці Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України доктора філософії І. Луцик, яка висвітлила фунеральні студії А. Прахова на Волині. Крім глибокого аналізу поховальної культури та меморіальних практик регіону, дослідниця продемонструвала унікальні світлина з особистого альбому А. Прахова із зображенням автентичних волинських артефактів.

Загалом у роботі конференції взяли участь аспіранти та молоді науковці з Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України», Інституту історії України НАН України, Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Українського

державного університету ім. М. Драгоманова, Державного закладу «Луганський національний університет ім. Т. Шевченка», Київського національного університету ім. Т. Шевченка, Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника, Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка С. Дем'янчука», Національного транспортного університету, Економіко-правового фахового коледжу Київського кооперативного інституту бізнесу і права, Львівського державного університету внутрішніх справ, Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького, Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського, Державного торговельно-економічного університету, Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука.

За результатами роботи ІХ Всеукраїнської конференції молодих учених заплановано підготувати до друку збірник тез (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 4.06).

* * *

Науковці-економісти обговорили трансформацію ринків України в умовах війни, цифровізації і євроінтеграції

У кінці травня 2026 р. у Державній установі «Інститут економіки та прогнозування НАН України» відбувся круглий стіл «Проблеми ринків товарів і послуг України в умовах воєнного стану». Захід уже втретє об'єднав українських і зарубіжних науковців, експертів та представників освітніх установ для обговорення того, як війна, глобальна нестабільність, цифрові трансформації та євроінтеграція змінюють економічне середовище України.

Організатор заходу – відділ торговельної та промислової політики Інституту економіки та прогнозування НАН України. Співорганізаторами були Institute for Life, Environment and Climate Science (Польща) та Закарпатський угорський університет ім. Ф. Ракоці ІІ.

Роботу круглого столу модерував головний науковий співробітник Інституту економіки та прогнозування НАН України доктор економічних наук В. Венгер. На початку заходу учасники вшанували пам'ять доктора економічних наук, професора, заслуженого економіста України В. Точиліна, одного із засновників Інституту економіки та прогнозування та наукової школи дослідження ринків в Україні.

Академік-секретар Відділення економіки НАН України, директор Інституту економіки та прогнозування академік НАН України В. Геєць у своєму виступі зосередився на зміні ролі ринку в сучасній світовій економіці. Він наголосив, що ринки й світова торгівля вже не виконують тієї функції рушія розвитку, яку мали раніше, а отже промислова політика має отримати нову місію – компенсувати провали ринку й допомогти Україні сформувати ефективну модель відновлення.

Заступник директора інституту член-кореспондент НАН України С. Кораблін звернув увагу на глобальні зміни у світовій економіці: посилення ролі Китаю, нові економічні альянси, конкуренцію за стратегічні ресурси та високотехнологічні сектори. Він підкреслив, що Україні потрібні нові рішення у сфері економічної, торговельної та промислової політики, а орієнтирами для розвитку можуть бути країни, які змогли поєднати безпекові виклики з технологічним зростанням.

Перший віце-президент Торгово-промислової палати України М. Непран у зверненні до учасників наголосив, що війна створила безпрецедентні виклики для української економіки та бізнесу. Водночас він відзначив стійкість українських підприємств і підкреслив важливість співпраці бізнесу та науки для формування рішень, необхідних для стабільності ринків, економічної безпеки й майбутнього відновлення країни.

Міжнародний вимір дискусії представив доктор філософії П. Осубка з польського Інституту наук про життя, навколишнього середовища та клімату (Institute for Life, Environment and Climate Science). Його доповідь була присвячена перебудові ланцюгів постачання стратегічних товарів в умовах кліматичних і геополітичних ризиків. Доповідач наголосив, що в сучасній економіці безпека постачання дедалі частіше стає важливішою за найнижчу ціну, а традиційні глобальні логістичні моделі поступаються *nearshoring* і *friendshoring*.

Окремий блок круглого столу був присвячений фінансовим ринкам. Завідувач кафедри Закарпатського угорського університету ім. Ф. Ракоці II доктор економічних наук Р. Бачо проаналізував стан ринку небанківських фінансових послуг України в умовах війни та євроінтеграції. Він звернув увагу на скорочення кількості небанківських установ, потребу в системі страхування воєнних ризиків, посилення кіберзахисту та адаптації до європейських стандартів регулювання. Старша наукова співробітниця Варшавської школи економіки кандидат економічних наук Л. Волощенко-Холда розглянула ризики фінансiалiзацiї оборонної сфери й нову логіку залучення приватного капіталу до безпекових секторів.

Значну увагу учасники приділили цифровій економіці. Провідний науковий співробітник Інституту економіки та прогнозування доктор економічних наук О. Пустовойт проаналізував розвиток ІТ-сектору України, його експортний потенціал і водночас слабку інтеграцію цифрових продуктів у реальний сектор економіки. Старший науковий співробітник кандидат економічних наук В. Гуменюк представив концепт цифрової справедливості в електронній комерції, зокрема питання алгоритмічної недискримінації, захисту персональних даних і прозорості цифрових платформ. Провідний науковий співробітник кандидат економічних наук В. Олефір висвітлив тенденції розвитку електронної торгівлі в Україні та світі, а старші наукові співробітники кандидати економічних наук О. Биконя й Н. Романовська

проаналізували проблеми й перспективи інтеграції України до цифрового ринку ЄС.

Питання структурних змін у реальному секторі економіки розглядали кандидати економічних наук В. Кулик, А. Скрильник, Л. Венгер, К. Соколюк та доктор економічних наук О. Єрмакова. Йшлося про міжгалузеві зв'язки в економіці, локальні ринки в умовах війни, реформування корпоративного управління в енергетиці, проблеми агропереробки та імпортозалежність України на ринку риби й рибної продукції. У цих виступах особливо виразно прозвучала думка про те, що післявоєнне відновлення потребує не точкових рішень, а системного бачення розвитку виробництва, внутрішнього ринку, інфраструктури та продовольчої безпеки.

Окрему увагу було приділено промисловій і торговельній політиці в умовах фрагментації глобальної торгівлі. Провідна наукова співробітниця Інституту економіки та прогнозування доктор економічних наук О. Кушніренко проаналізувала виклики для українського машинобудування на тлі змін торговельної політики США. Доктор економічних наук В. Венгер представив сценарії впливу тарифної політики США на українську промисловість і наголосив на важливості диверсифікації ринків, розвитку торговельної дипломатії, управління критичними матеріалами та підвищення технологічної складності української продукції.

Круглий стіл засвідчив, що дослідження ринків товарів і послуг сьогодні виходить далеко за межі суто економічної тематики. Воно охоплює питання безпеки, цифрових прав, промислової стійкості, європейської інтеграції, продовольчої незалежності та здатності держави ухвалювати рішення на основі якісної наукової аналітики.

Захід став майданчиком для фахової розмови про те, як Україна може не лише адаптуватися до нової економічної реальності, а й використати ці зміни для формування більш сильної, технологічної та більш стійкої економіки (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 3.06*).

* * *

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського поповнилася раритетними стародруками.

Компанія “Visa” та громадська організація “Ukraine WOW” зробили 3 червня 2026 р. Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського безцінний подарунок – передали європейські стародруки XVII–XVIII ст. зі згадками та описами України: книги мандрівника Дж. Маршалла, філософа Вольтера та дипломата П. Шевальє, спеціально придбані на європейських аукціонах і в букіністичній мережі для інтерактивної виставки “Ukraine WOW” 2025 р. за фінансової підтримки компанії “Visa” – партнера “Ukraine WOW” у виставковому проекті. Тоді ці праці змогли побачити понад 250 тис. відвідувачів. Тепер книги стали частиною колекції стародруків Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Раритетні вони не лише тому, що

збереглися крізь віки, а й тому, що зафіксували, якою Україну бачили у світі кілька століть тому, задовго до появи сучасних наративів.

Серед семи подарованих Бібліотеці книг – двотомне видання 1731 р.: Вольтерова «Історія Карла XII, короля Швеції» (“Histoire de Charles XII roi de Suède”), де описано події Великої Північної війни на українських землях – союз гетьмана І. Мазепи зі шведським королем Карлом XII і Полтавську битву.

Праця П’єра Шевальє “A Discourse of the Original, Countrey, Manners, Government and Religion of the Cossacks, With another of the Precopian Tartars” (1663) – унікальне свідчення про Україну епохи Б. Хмельницького, написане очевидцем і сучасником подій. Вона століттями лишалася для європейців головним джерелом для розуміння козацької державності.

Колекція бібліотеки поповнилася також чотиритомником англійського мандрівника Дж. Маршалла. У 1768–1770 рр. він здійснив велику подорож (Grand Tour) – типову для тодішньої британської еліти освітню мандрівку Європою. Саме з цікавості й бажання побачити світ він дістався й до України, а після повернення опублікував книгу “Travels through ... Russia, the Ukraine and Poland” (1772), яка стала цінним джерелом знань про наші землі з європейського погляду.

Компанія “Visa” та громадська організація “Ukraine WOW” запланували придбання книг для свого спільного проєкту – виставки про видатне в Україні – ще на 2022 р., але на заваді стало повномасштабне російське вторгнення. Однак команди не відмовились від намірів, продовжили роботу (а пошук старовинних книг – справа копітка й витратна як за часом, так і за коштами). Тож коли “Ukraine WOW” підготувала торішню інтерактивну виставку на Центральному залізничному вокзалі Києва, там у колекції стародруків уже були представлені ці книги. До речі, кілька експонатів до цієї колекції надала тоді й Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського: два стародруки зі своїх фондів і копію Пересопницького Євангелія. На думку організаторів тієї виставки, передача Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського експонованих європейських старовинних книг є цілком логічним продовженням виставкової ідеї збагачення людей знаннями про Україну, і вони вважають, що для збереження такого безцінного скарбу немає кращого місця, ніж ця бібліотека.

«Ми віримо, що, інвестуючи в культурні ініціативи, допомагаємо розкривати потенціал країни. Передання до Бібліотеки праць мандрівника Джозефа Маршалла, філософа Вольтера та дипломата П’єра Шевальє, які ми відшукали в європейських колекціонерів, – це можливість зберегти їх для майбутніх поколінь. Ми неймовірно раді, що тепер ці видання є у колекції стародруків Національної бібліотеки імені Вернадського, де вони стануть предметом дослідження та вивчення для кожного, хто цікавиться історією», – зазначила у своєму виступі старша менеджер з маркетингу регіонального підрозділу CISSEE компанії “Visa” О. Молодцова.

«Ці книги мають величезну цінність не тільки тому, що є старими й раритетними, але й тому, що у кожній з них звучить слово “Україна”. І кожна розповідає, якою була наша земля, якими були люди, які на ній жили, їхні звичаї, традиції, історія, культура, військова справа, а головне – свідчить про вже тоді відчуте авторами постійне бажання України бути вільною, – підкреслила керівниця проєкту, співзасновниця громадської організації “Ukraine WOW”, громадська діячка й популяризаторка культурної спадщини України у світі Я. Гресь. – Зокрема, Вольтер зазначає, що Україна завжди хотіла бути вільною, але, розташована між трьох великих імперій, мала постійно обирати, з ким товаришувати для розвитку свого майбутнього. Але саме Вольтер якраз і говорить про величезну потребу українців у волі й бажання самостійно будувати свою державу, згадуючи спілкування Івана Мазепи з Петром I, який вимагав трохи прикрутити волю козакам, щоб вони менше хотіли чогось іншого, аніж бути під царем. Мазепин рішучий протест викликав гнів московитського царя, тож саме тоді, як пише Вольтер, Мазепа усвідомив необхідність відмежуватись від Петра I. У книзі Вольтер не вживав слово “Росія” (la Russie) – виключно “Московія” (la Moscovie), відділяючи її від України. Це особливо важливо, зважаючи на те, що цар Петро I лише у 1721 році офіційно змінив назву своєї держави з Московії на Росію, намагаючись привласнити спадщину Київської Русі. Тобто такі важливі історичні моменти теж відображені в цих книгах. Тому ці видання дійсно унікальні, вони поповнять цей чудовий бібліотечний фонд стародруків бібліотеки і дадуть змогу кожному українцеві більше дізнатись про сторінки своєї історії».

Щиру вдячність за безцінний дар висловила заступниця генерального директора з наукової роботи Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського доктор наук із соціальних комунікацій Ю. Половинчак. «Наукова цінність цих книг полягає у кількох аспектах: цінності їх як стародруків, як освітніх і популяризаційних джерел, а також як символу тяглості, адже ми, як національна бібліотека, формуємо колекцію стародруків, цих свідчень історії, зберігаючи пам'ять. Тому для нас надзвичайно важливо, що ця колекція доповнюється, ці книги засвідчують таку тяглисть у розвитку нашої колекції, посилюючи її історичну й сенсову єдність. Цінність цього подарунка ще й символічна, адже ми повертаємо по крихтах наше минуле (особливо якщо воно ще й, можливо, було вкрадене чи приховане навмисно), торкаємось його, відчуваємо, доповнюємо. Тобто бібліотека – це установа пам'яті, яка зберігає наше минуле й можливість нам побачити себе в минулому. Тож ми дуже раді і вдячні громадській організації “Ukraine WOW” і компанії “Visa”. До того ж, це ще й розширення нашої аудиторії після інтерактивної виставки».

Заступник генерального директора Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського з наукової роботи кандидат історичних наук Ю. Ковтанюк підтримав колегу, зазначивши, що кожне з переданих видань

допомагає переосмислити усталені уявлення про Україну, які формувалися протягом століть. Водночас, за його словами, це можливість для кожного читача з будь-якої точки світу ближче пізнати нашу історію, адже незабаром передані книги буде оцифровано та представлено на сайті бібліотеки *(Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 12.06)*.

Міжнародне співробітництво

Молоді математики з дев'яти країн представили свої дослідження на Міжнародній конференції Інституту математики НАН України.

В Інституті математики НАН України 3–5 червня 2026 р. відбулася Міжнародна конференція молодих математиків. Захід об'єднав студентів, аспірантів, молодих дослідників і викладачів з України та інших країн. Конференція проходила переважно в онлайн-форматі. У перший день частина учасників також мала змогу представити свої доповіді у гібридному форматі.

Цьогоріч до конференції долучилися 103 учасники з дев'яти країн: України, Австрії, Канади, Китаю, Німеччини, Польщі, Руанди, США та Туреччини. Загалом було представлено 81 доповідь, які були присвячені різним напрямкам чистої та прикладної математики.

Робота конференції відбувалася у п'яти підсекціях: алгебра, геометрія і топологія; диференціальні рівняння і математична фізика; теорія ймовірностей і математична статистика; теорія функцій і функціональний аналіз; прикладна та обчислювальна математика.

Учасники представили результати досліджень із сучасних проблем математичного та симетричного аналізу, теорії ймовірностей, стохастичних процесів, математичного моделювання, чисельних методів, машинного навчання та інших актуальних напрямів сучасної математики.

Окрему увагу під час конференції приділили науковим дискусіям, обговоренню нових результатів і розвитку міжнародної академічної співпраці між молодими математиками. Захід став майданчиком для нових професійних контактів, обміну ідеями та майбутніх спільних досліджень.

Організаційний комітет подякував учасникам, доповідачам, керівникам секцій і членам програмного комітету за роботу та підтримку конференції.

Окрему подяку організатори висловили Збройним силам України, завдяки мужності й самовідданості яких українська наукова спільнота має змогу продовжувати роботу та проводити міжнародні наукові заходи навіть у складних умовах війни *(Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 9.06)*.

* * *

Науковиця Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса представила дослідження трансформації балансу влади в Україні на міжнародному форумі у США.

Як війна впливає на баланс влади в Україні та які наслідки це може мати для розвитку демократії після її завершення – ці питання стали предметом дослідження заступниці директора з наукової роботи Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України члена-кореспондента НАН України Г. Зеленько, представленого на 30-й Всесвітній конвенції Асоціації з вивчення національностей (ASN World Convention).

Захід відбувся 27–30 травня 2026 р. в Колумбійському університеті (Нью-Йорк, США). ASN World Convention є одним із найавторитетніших міжнародних форумів у галузі досліджень націоналізму, етнічності, ідентичностей, міграції та політичних конфліктів. Щороку він збирає сотні науковців з різних країн світу та об'єднує представників різних суспільно-гуманітарних дисциплін.

Цьогоріч значну частину програми було присвячено україністиці та осмисленню суспільно-політичних процесів, що відбуваються в Україні в умовах російсько-української війни. У межах секції, присвяченої сучасним політичним трансформаціям в Україні, Г. Зеленько представила доповідь “The Transformation of Ukraine’s System of Checks and Balances under the Impact of the War: A Quantitative and Qualitative Analysis”.

У дослідженні проаналізовано вплив російсько-української війни на функціонування системи стримувань і противаг та баланс владних повноважень в Україні. На основі кількісного аналізу статистики щодо реалізації права законодавчої ініціативи та президентського вето, а також якісного аналізу сфер компетенції центральних органів влади показано, що повномасштабна війна стала важливим чинником трансформації механізмів взаємодії між гілками влади.

Водночас, як зазначає дослідниця, передумови для посилення позицій інституту президентства сформувалися ще до початку повномасштабного вторгнення. Вони пов’язані як з особливостями чинної конституційної моделі організації державної влади, так і з політичними наслідками парламентських виборів 2019 р., після яких у Верховній Раді була сформована однопартійна пропрезидентська більшість. Саме поєднання інституційних і політичних чинників створило умови для концентрації владних ресурсів ще до початку великої війни.

Науковиця наголосила, що нинішня конфігурація владних відносин є об’єктивною реальністю воєнного часу. Хоча така модель обмежує можливості для повноцінного функціонування механізмів взаємного контролю між гілками влади, в умовах війни вона значною мірою забезпечує ефективність державного управління та підтримання національної безпеки.

Окрему увагу Г. Зеленько приділила перспективам розвитку політичної системи після завершення бойових дій. Зокрема, було порушено питання можливого виникнення так званого «ефекту хробачка» – поступового звикання суспільства до концентрації владних повноважень і зниження вимог до демократичних процедур. Водночас масштабна громадянська мобілізація, розвиток волонтерського руху та високий рівень суспільної самоорганізації, продемонстровані українцями під час війни, на думку дослідниці, створюють вагомні передумови для відновлення й подальшого розвитку демократичних механізмів у повоєнний період (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 10.06).

* * *

Науковці НАН України долучилися до розроблення нового інструменту ЮНЕСКО для захисту свободи та безпеки дослідників.

Представники Національної академії наук України взяли участь у підготовці нового практичного документа ЮНЕСКО – Інструмента з оцінювання свободи та безпеки науковців (Assessment Tool on the Freedom and Safety of Scientific Researchers, UNESCO, 2026), який покликаний допомогти державам та науковим організаціям створювати безпечні й сприятливі умови для проведення досліджень.

До роботи над документом долучилися директор Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень ім. В. К. Макутова НАН України» член-кореспондент НАН України В. Устименко та провідний науковий співробітник цієї установи кандидат юридичних наук А. Санченко. Їхній внесок відзначено в розділі “Acknowledgements” офіційного видання ЮНЕСКО.

У новому документі наголошується на ключовій ролі науки, технологій та інновацій у забезпеченні сталого розвитку, суспільного добробуту та миру. Водночас підкреслюється необхідність формування наукових екосистем, у яких дослідники можуть вільно працювати, обмінюватися знаннями та висловлювати професійні судження без загроз для своєї безпеки й незалежності.

Інструмент ЮНЕСКО пропонує комплексний підхід до оцінювання умов, у яких працюють науковці. Він охоплює питання державної політики, законодавчого регулювання, інституційної спроможності, а також сприйняття науковим середовищем рівня свободи й безпеки досліджень. Документ дає змогу виявляти існуючі ризики та прогалини, оцінювати ефективність наявних механізмів підтримки науки й визначати напрями подальших реформ та інвестицій.

Особливу увагу приділено викликам, з якими стикаються дослідники в умовах воєн, конфліктів і криз. Саме свобода наукових досліджень і безпечні умови роботи розглядаються як важливі складові права людини на науку, закріпленого у Загальній декларації прав людини.

Першою міжнародною платформою для представлення нового Інструменту стали заходи з політичного діалогу «Посилення глобальних дій за свободу та безпеку науковців», що відбулися 8–9 червня 2026 р. в штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі. Учасники обговорили подальші кроки щодо його впровадження та використання в різних країнах світу.

Участь представників НАН України у розробленні цього документа стала внеском академії в реалізацію міжнародної програми ЮНЕСКО зі сприяння свободі наукових досліджень і підвищення безпеки науковців, започаткованої у 2023 р. у відповідь на зростання ризиків і загроз для дослідницької діяльності в різних країнах світу (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 12.06*).

* * *

Генеральна асамблея ALLEA ухвалила звернення на підтримку української науки.

Делегати Генеральної асамблеї ALLEA, що відбулася у Варшаві, 28 травня 2026 р. ухвалили звернення на підтримку української науки. Документ став підсумком спеціального заходу «Підтримка дослідницької екосистеми України через міжнародний обмін і співпрацю», присвяченого ролі міжнародної наукової спільноти у збереженні та розвитку українських досліджень в умовах війни.

У зверненні ALLEA підтверджує солідарність із Національною академією наук України та українською науковою спільнотою, наголошуючи, що українська наука продовжує працювати й розвиватися попри російську агресію, постійні ризики для дослідників, установ і наукової інфраструктури. Okремо підкреслено: відновлення, збереження і подальший розвиток дослідницької екосистеми України є важливою умовою довгострокової стійкості, суверенітету та майбутнього розвитку держави.

Звернення 2026 р. спирається на 10-пунктовий План дій для відбудови науки, досліджень та інновацій в Україні, ухвалений у Варшаві 2 червня 2022 р. з участю керівництва НАН України, Польської академії наук, Національної академії наук США, Німецької академії природодослідників «Леопольдина», Королівської академії наук і літератури Данії, Лондонського королівського товариства та ALLEA.

ALLEA закликає міжнародну академічну спільноту, політиків, наукові установи та організації, що надають фінансування, до конкретних дій. Серед них – залучення українських учених до міжнародних дослідницьких центрів і великих наукових проєктів, створення спільних центрів передового досвіду, підтримка спільних дослідницьких програм, доступ українських науковців до спеціалізованої інфраструктури за кордоном, допомога з обладнанням для установ НАН України, а також окремі програми для молодих дослідників.

Звернення також наголошує на потребі довгострокових двосторонніх програм співпраці між НАН України та академіями – членами ALLEA, які виходили б за межі окремих конкурсів і проєктів у межах Horizon Europe.

Документ став ще одним кроком ALLEA у формуванні сталої міжнародної підтримки української науки. ALLEA також є учасником Міжнародної коаліції за науку, дослідження та інновації в Україні, ініціативи, спрямованої на підтримку нагальних потреб і довгострокового відновлення українського дослідницького та інноваційного сектору (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 12.06*).

* * *

«Загублені у конденсації»: Харківський хімічний семінар запрошує на лекцію професора Х. Єссена (Prof. Dr. Henning Jessen) (анонс).

Харківський хімічний семінар (Kharkiv Chemical Seminar), започаткований Інститутом хімії функціональних матеріалів НТК «Інститут монокристалів» НАН України, продовжує свою роботу і запрошує усіх зацікавлених 16 червня 2026 р. о 16:00 (Київ) приєднатися до чергової онлайн-лекції на платформі “Zoom”. Лектор: професор Х. Єсен (Prof. Dr. Henning Jessen), завідувач кафедри біоорганічної хімії у Фрайбурзькому університеті, його наукові інтереси зосереджені на вивченні ролі та взаємозв’язків клітинних фосфатних кон’югатів через поєднання методів хімії та біології.

Тема доповіді: «Загублені у конденсації» (“Lost in Condensation”).

Фосфатні кон’югати відіграють надзвичайно важливу роль у біологічних процесах, а їхній хімічний синтез уже понад століття залишається одним із актуальних напрямів досліджень. У своїй лекції професор Х. Єсен представить новітні досягнення у сфері синтезу фосфатних кон’югатів, приділивши особливу увагу інозитолфосфатам і нуклеотидам.

Zoom link

- Meeting ID: 459 004 2894
- Passcode: Ch24022022

Координатор заходу: академік НАН України В. Чебанов (chebanov@gmail.com; info@isc.kh.ua).

Мова семінару – англійська.

Відео усіх лекцій Харківського хімічного семінару (Kharkiv Chemical Seminar), а також детальна інформація про засідання за посиланням.

Коротко про захід. У квітні 2022 р., попри повномасштабну війну та складні умови роботи в Харкові, науковці Інституту хімії функціональних матеріалів НТК «Інститут монокристалів» НАН України започаткували Харківський хімічний семінар (Kharkiv Chemical Seminar) – відкритий міжнародний науковий майданчик для лекцій, дискусій та популяризації науки. За цей час відбулося понад 50 засідань, які зібрали понад 45 тис. відвідувань і переглядів. Серед спікерів семінару – вісім Нобелівських

лауреатів та провідні вчені з різних країн світу, що зробило Харківський хімічний семінар помітною подією у міжнародній науковій спільноті (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 16.06*).

* * *

У межах проєкту RIFF відбудеться круглий стіл щодо розвитку дослідницьких інфраструктур України (анонс).

Круглий стіл «Дослідницькі інфраструктури в науково-інноваційній системі України», організований у межах проєкту RIFF програми Європейського Союзу «Горизонт Європа», відбудеться 17 червня 2026 р.

Одним із ключових завдань проєкту RIFF є підготовка «Дорожньої карти відновлення та вдосконалення дослідницьких інфраструктур в Україні». Наразі триває відкритий конкурс із відбору об'єктів для включення до цієї Дорожньої карти. Подати заявки можна до 13 липня 2026 р.

Під час круглого столу учасники ознайомляться з актуальним станом нормативно-правового забезпечення дослідницьких інфраструктур в Україні, принципами їхньої організації та функціонування, а також досвідом країн Європейського Союзу щодо розроблення національних дорожніх карт у цій сфері. Особливу увагу буде приділено практичним аспектам підготовки пропозицій для участі у відкритому конкурсі RIFF та включення до майбутньої Дорожньої карти.

До участі запрошуюються керівники центрів колективного користування науковим обладнанням, відповідальні за підтримку та розвиток об'єктів, що становлять національне надбання, керівники наукових підрозділів і організацій, які планують подавати або вже подали заявки на конкурс.

Захід відбудеться у гібридному форматі (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 14.06*).

Проблеми розвитку соціальних комунікацій

В. Горвий, д-р іст. наук, проф. НБУВ

Розвиток бібліотечних технологій на етапі глобальної інформатизації

Розвиток електронних інформаційних технологій протягом останніх десятиріч стимулював активізацію глобалізаційних процесів і органічно потрібних при цьому інформаційних обмінів, від міжнародних, стратегічних до регіональних і місцевих. Ці інформаційні обміни ґрунтуються як на наявних фондах бібліотечних та інших центрів збереження й організації використання інформації, так і на розвитку нового інфотворення. Об'єктивною умовою ефективного використання інформаційних ресурсів бібліотек став розвиток електронних технологій у бібліотечній справі, нових форм бібліотечного

обслуговування користувачів в умовах інформатизації. Підсумки нового етапу технологічного розвитку бібліотечної діяльності з початку глобальної інформатизації стали предметом розгляду в цій статті.

Ключові слова: інформатизація, інфотворення, бібліотечні фонди, електронні технології, управління інформаційними процесами, квантові підходи до використання нових масивів електронної інформації.

Характерною особливістю інформаційного етапу розвитку цивілізації є включення основної маси громадян до користування інтернетом, до використання його інформаційних можливостей як для спілкування в розширеному колі електронних співрозмовників, самоідентифікації в суспільстві, так і в практичній роботі та навчанні. При цьому важливою рисою сучасного обміну інформацією в інтернеті стає долучення до цього процесу нових, спільних для цивілізації ресурсів. Характерною для цього етапу розвитку суспільства є зростаюча частка в них саме наукової інформації, зближення її з усіма сферами людської діяльності.

На національному, державному рівнях у відповідних інформаційних комплексах набуває особливо важливого значення розвиток сучасного бібліотечного обслуговування всіх категорій користувачів, а також корпоративних замовників електронної інформації. Насамперед тих, які перебувають сьогодні на передньому краї суспільної діяльності, у першу чергу – наукової та науково-прикладної діяльності. При цьому бібліотечні установи стають все більш запитаними центрами відбору якісної інформації із загальних всезростаючих її обсягів. Трудозатрати кваліфікованих бібліотечних працівників на такий відбір компенсуються підвищенням ефективності практичного використання ресурсів розвитку.

Первинний відбір та обробка нової інформації у бібліотеках суттєво економить час замовників та дає змогу використовувати його саме для власної практичної діяльності. Важливість такої роботи бібліотечних спеціалістів особливо відчутна на тлі зростаючих масивів електронної інформації, що знаходяться в розпорядженні суспільства. Велика частина ресурсу виготовляється малокваліфікованими або ж і зовсім некваліфікованими учасниками, що прилучилися до цього виду діяльності в рамках сучасного процесу інформатизації, тому постає проблема пошуку необхідної для розвитку, високоякісної інформації у загальних її масивах. У процесі комп'ютеризації бібліотек їх допомога користувачам у відборі, структуруванні й ефективному використанні необхідної електронної інформації зростає. Бібліотечні установи відповідають на суспільні потреби розвитком технологій ефективного обслуговування користувачів.

У пропонованій статті здійснюється узагальнення оновлених тенденцій сучасного розвитку нових форм роботи бібліотек, зокрема дистанційних та інтерактивних, для задоволення запиту сучасних користувачів на електронну інформацію.

Постановка проблеми. Бібліотечні установи та інші центри збереження і суспільного використання інформації набувають усе більшої ваги у структурі національного інформаційного комплексу. Про це свідчить динаміка розвитку сучасних форм бібліотечної діяльності як важливого процесу підвищення ефективності використання інформаційних ресурсів у суспільному розвитку на етапі інформатизації. За їх допомогою відбувається зближення інформаційних обмінів із суспільними перетвореннями, оперативне донесення результатів наукової діяльності до виробництва. Водночас потребують вивчення процеси вдосконалення використання суспільно значущих фондів бібліотек, логічного поєднання їх із матеріалами сучасного інформотворення. При підготовці ресурсів до їх ефективного використання в умовах інформатизації визначаються перспективи розвитку електронних інструментів інформаційних обмінів, аж до штучного інтелекту та впровадження квантових підходів до активізації сучасної людини в інфосфері.

Останні дослідження і публікації характеризуються тим, що їх результати відображають розвиток сучасних інформаційних обмінів на основі впровадження електронних інформаційних ресурсів у бібліотечній справі. Значним внеском у цей процес в Україні стала низка монографічних досліджень, здійснених науковим колективом під керівництвом академіка О. Онищенка [«Національні інформаційні ресурси як інтегративний чинник вітчизняного соціокультурного середовища» (2014); «Технології розвитку і захисту національного інформаційного простору» (2015); «Особливості інформаційного забезпечення національного консенсусу в сучасній Україні» (2016); «Розвиток інформаційної культури як умова єдності українського суспільства» (2017)]. Цей творчий колектив вивчав і узагальнював можливості електронних інформаційних ресурсів бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства, інтеграції України у світове співтовариство в контексті розвитку бібліотечних інформаційних технологій; досліджував значення національних інформаційних ресурсів як інтегративного чинника вітчизняного соціокультурного середовища, розвиток національного інформаційного комплексу, значення бібліотек у формуванні інформаційного ресурсу стратегічних комунікацій та інші проблеми в активізації бібліотечної діяльності на нинішньому етапі її розвитку.

У ряді індивідуальних монографій науковців з цього колективу розглядалися проблеми розвитку національних інформаційних процесів в умовах глобалізації. Заслужують на увагу індивідуальні монографічні дослідження В. Бондаренко про бібліотечне інтернет-обслуговування в дистанційних формах, С. Горової про еволюцію особистості в процесі інформатизації. Цієї проблеми в своїх дослідженнях останнім часом торкалась О. Зернецька, розглядаючи різні аспекти значення глобальної комунікації як визначального фактору сучасного світового розвитку. Безпековий аспект проблеми проаналізовано і в ґрунтовному монографічному дослідженні О. Довганя. Питання, пов'язані з гібридними інформаційними війнами та

інформаційними впливами безпосередньо в процесі сучасних воєнних дій, розглянув Г. Почепцов.

Перспективи подальшого інформаційного обслуговування сучасних користувачів розглядаються в публікаціях, пов'язаних із використанням у бібліотечній практиці штучного інтелекту та розглядом квантових підходів до управління інформаційними ресурсами.

Виклад матеріалу. Нинішня глобалізація сприяє доступу до інформації розвитку і лідерам, і тій частині суспільства, яка хоча й відставала певною мірою від технологічно найпередовіших країн, але все ж зберігала стимули до подальшого поступу. Академік М. Згуровський зазначає: «У стратегічній перспективі група країн відчутно підсилить свою роль у світових процесах за рахунок пріоритетного виробництва і використання найновіших знань, підвищивши тим самим якість і безпеку життя своїх громадян. Інші ж країни, що не оволоділи цими знаннями й інструментами, стануть більш залежними від першої групи і будуть розраховуватись із нею за блага цивілізації дешевою робочою силою, природними ресурсами, екологічними квотами та іншими складовими своєї національної безпеки» [1]. Водночас характерною особливістю цього періоду стає активізація прояву інформаційного комплексу кожної нації, кожної держави. Цей комплекс складається із системи інформаційних структур певного суспільства, що зберігають, використовують і поповнюють фонди базової національної інформації, інфотворчого середовища, включаючи науковий потенціал цього суспільства, систему центральних, регіональних та місцевих комунікацій, технічну базу інформатизації.

Межі національного інформаційного простору регламентуються можливостями засобів впливу його соціальних структур на механізми підтримки, суспільного функціонування та розвитку, організацію сучасної інформаційної безпеки. При цьому характерною особливістю зазначеного періоду стає розвиток інформаційного комплексу кожної нації, кожної держави [2, с. 33–45].

Одним із провідних при цьому є стимул національної самосвідомості. На нинішньому етапі суспільного розвитку джерелом його активації саме і виявились фактори зростаючих інформаційних можливостей. Вони забезпечують:

- доступ до передової, насамперед наукової, інформації, що дає змогу вирівняти виробничу сферу, відповідну суспільну організацію із запитами сучасності;

- організацію власного інфотворення відповідно до власних потреб розвитку і запитів міжнародних ринків інформації;

- вивільнення з усіх національних інформаційних баз, насамперед із бібліотечних фондів, того національного ресурсу, що відображає зміст і мету національного розвитку. Цей ресурс має стати дороговказом у подальшому розвитку при використанні нової інформації;

– освоєння впливу території розміщення основної частини національного населення (ядра нації) для її побутування і найбільш продуктивного використання. Саме такий взаємовплив населення і території є оптимальним для розвитку як самої нації, так і її внеску у відповідні складники цивілізаційного розвитку загалом. При цьому ніякий загарбник фізично не може забезпечити ту віддачу території для загального розвитку, яку забезпечує вільний розвиток нації, сформованої на цій території [3].

Інформаційний етап цивілізації привертає її увагу до певної міри зниженого значення національної специфіки в розвитку порівняно з попереднім, індустріальним етапом. Активізація глобалізаційних процесів витісняє при цьому зі сфери суспільного розвитку ту частину націй, яка втратила зв'язок із середовищем і стимули для власного розвитку. Водночас нації з перспективами подальшого розвитку формуватимуть основні напрями своєї інформаційної життєздатності в нових умовах. Серед них основними в цей час будуть розкриття фондів національної інформації, як дороговказу нового поступу, поповнення бібліотечних та інших фондів базової інформації новими ресурсами, що відповідають інтересам національного розвитку, впорядкування оперативних ресурсів для обслуговування процесу еволюції всієї соціальної структури суспільства.

На інформаційному етапі в обсягах продукованої і використовуваної інформації людство уперше почало стикатися не лише з проблемою відокремлення ресурсів, корисних для розвитку і помилкових. У результаті вироблення в різних регіонах світу різної за якістю інформації розвитку, винайдення засобів її тривалого збереження в бібліотечних та подібних до них інших установах почала все більше загострюватись проблема добору для використання найбільш якісних, точних ресурсів розвитку. Вирішенню її сьогодні сприяє організація бібліотечними та іншими однотипними центрами збереження інформації, постійно вдосконалюваної новими даними, результатами наукових досліджень. При цьому у фондах бібліотек зростає багатоваріантність інформаційного забезпечення потреб національного розвитку. Ця багатоваріантність, з одного боку, розширює можливості якісного, точного інформаційного забезпечення процесу національного розвитку, з іншого – потребує глибокого вивчення запитів суспільства в конкретних умовах його розвитку. Крім того, зростає значення точності інформаційної відповіді на суспільні запити в конкретних умовах пізнання навколишнього середовища, організаційних можливостей інформаційного забезпечення, розвитку соціальної структури в системі користувачів. Точність інформаційної відповіді на відповідні запити прямо впливає на розвиток продуктивності суспільної діяльності.

Активізація бібліотечної діяльності в умовах розвитку інформаційних обмінів відбувається за рахунок ефективного використання перевірених практикою наявних фондів базової інформації, поповнення цих фондів новими даними, відібраними з масивів нової інформації з огляду на базові фонди як

орієнтири, прояву закономірностей інформаційного розвитку суспільства. При цьому бібліотечні установи у збагаченні фондів орієнтуються на актуальні запити суспільства.

Наукові бібліотеки сьогодні все більше орієнтуються на розроблені плани суспільного розвитку, наукове обґрунтування цієї еволюції. Цей напрям роботи стає важливою складовою частиною їх наукової діяльності. Активний доступ до потреб користувачів забезпечується не лише розвитком бібліографічної діяльності, а й структуруванням запитаних суспільством фондів, наданням їх в оптимальній для швидкого використання формі. Новий, зі все більшою часткою наукової, науково-практичної інформації ресурс усе більшою мірою поповнює мережу інформаційних комунікацій, від магістральних до регіональних та місцевих, осучаснює їх і сприяє прогресу, прискоренню загальносуспільних інформаційних обмінів.

Ще один важливий напрям розвитку науково-практичної діяльності наукових бібліотек полягає у вивченні наповнення глобального інформаційного простору новою перспективною інформацією для розвитку суспільства. Такі розробки публікуються в періодичних бюлетенях, науково-популярних журналах бібліотек. Замовникам електронних ресурсів вони допомагають зорієнтуватись у новій міжнародній інформації, а працівникам бібліотек – у комплектуванні фондів новою інформацією. Користувачі на передових напрямках суспільного розвитку забезпечуються тематичними бюлетенями електронної інформації, які містять огляд змісту наявних у фондах найважливіших наукових, науково-практичних розробок, потрібних для вирішення актуальних проблем.

Важливою формою вдосконалення бібліотечного обслуговування поряд із комп'ютеризацією основних процесів роботи з відвідувачами став розвиток дистанційного обслуговування користувачів. У цій роботі багато важать сайти і портали, що відображають основні процеси сучасного бібліотечного обслуговування та специфіку діяльності кожної бібліотеки в системі сучасних інформаційних обмінів. Перспективною формою бібліотечного обслуговування віддалених користувачів стало використання електронних інформаційних технологій в дистанційній роботі бібліотек. Це прискорює доставку необхідної інформації користувачам-практикам, економить їхній час на одержання якісної інформації в умовах її зростаючих масивів, що пов'язано з активізацією інфотворчої діяльності як у власному національному інформаційному просторі, так і в глобальному середовищі. Розвиток інтерактивної діяльності¹ при цьому сприяє зміцненню контактів бібліотечних

¹ Інтерактивні процеси в сучасній бібліотечній діяльності відмінні від їх використання в педагогіці. Вони спрямовані на зміцнення творчих контактів професійних інформаційних працівників з найважливішими для національного поступу групами користувачів, вивчення оптимальних напрямів інформаційного забезпечення практичної роботи з розвитку суспільства (Прим. авт.).

працівників безпосередньо з замовниками, а також уточненню замовлень та оперативності їх виконання.

Технології штучного інтелекту (ШІ), що останнім часом залучаються до добору потрібної для національного розвитку інформації, сприяють підвищенню точності у використанні цього ресурсу [4]. Користувачі на передових напрямках суспільного розвитку забезпечуються тематичними бюлетенями електронної інформації, які містять огляд змісту наявних у фондах найважливіших наукових, науково-практичних розробок, потрібних для вирішення актуальних проблем. У свою чергу, підвищення точності використання вихідної в дослідженнях інформації сприяє підвищенню ефективності перетворюючої роботи, інноваційному розвитку.

Паралельно зі штучним інтелектом у бібліотечні технології управління інформаційним ресурсом останнім часом проникають також квантові підходи [5]. Зростаючого значення набуває розвиток ефективності використання для пошукових цілей опорних складових людської пам'яті, пов'язаних із біоенергетичними імпульсами, що відповідають опорним поняттям, які відображають мету інформаційного пошуку. Вони зафіксовані в тонких біологічних, енергобіологічних особливостях мозкової діяльності і відображають складові людської пам'яті. З цим уявленням пов'язана розроблена С. Хамероффом теорія мікроканалців, «квантова інформація в яких не знищується, а залишається існувати у вигляді певних шаблонів (продовжуючи комп'ютерну аналогію, такий шаблон можна порівняти з "файлами")» [6]. У процесі пошуку нової інформації з цих мікроканалчиків генерується пам'ять вихідних даних, у розумовій діяльності з'являються імпульси необхідних відповідників. Емоційна сфера людини формує сигнальні інструменти для відбору з наявних інформаційних ресурсів (можливо, вже опрацьованих штучним інтелектом) вузькоспрямованих відповідних даних для збагачення уявлень про зміст дослідження. Отже, пам'ять допомагає орієнтуватися в інформації, можливо, вже відібраній ШІ, а емоційні чинники сприяють відбору потрібних ресурсів із загальних масивів, прискорюють продуктивний розвиток досліджень. При цьому відбувається виділення із загальної маси інформаційних ресурсів тих квантів інформації, які є найбільш ефективними у розкритті поставленої проблеми. Таким чином, квантові підходи поряд із засобами штучного інтелекту сприяють управлінню сучасними інформаційними ресурсами, створюють нові перспективи для активізації людини в подальшому розвитку інформаційних процесів.

Список використаної літератури

1. Згуровский М. Путь к обществу, основанному на знаниях. *Зеркало недели*. 2006. № 2. С. 12.

2. Горовий В. М. Національні інформаційні процеси в умовах глобалізації / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. С. 33–45.
3. Чижевський Д. Філософські твори : у 4 т. / за заг. ред. В. Лісового. Т. 2. Київ : Смолоскип. 2005. С. 243.
4. Чуприна Л. А. Практичні аспекти використання програм штучного інтелекту в аналітичній роботі відділу. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2024. Вип. 71. С. 304–316. <https://doi.org/10.15407/np.71.304>
5. Крутов В. В., Горовий В. М. Інформаційні основи квантової психології / відп. ред. В. І. Осьодло. Київ, 2024. С. 22–55.
6. Крутов В. Особенности квантовой модели взаимоотношения сознания и материи в работах Р. Пенроуза и С. Хамероффа. *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2020. Т. 11. С. 16.